

İDARE

Dahiliye vekâletinin aylık mecmuası

Yıl: 3

TEMMUZ 1930

Sayı 28

Tayinler

Valiler:

No: 9733.

Tekirdağ Valiliğine Emniyet işleri Umum Müdürü Rifat, Manisa Valiliğine Tekirdağ Valisi Fuat, Mardin Valiliğine Gaziantep Valisi Talât, Gaziantep Valiliğine sabık Malatya Valisi ve umum jandarma kumandan vekili Nazmi, Erzincan Valiliğine Ordu Valisi Ali Kemali, Ordu Valiliğine Erzincan Valisi Tahsin, Zonguldak Valiliğine Rize Valisi Arif, Rize Valiliğine Isparta Valisi Ekrem, Isparta Valiliğine Kırklareli Valisi Durmuş, Kırklareli Valiliğine Dahiliye Teftiş Heyeti Reisi Mustafa Arif, İçel Valiliğine Gümüşane Valisi Sait, Gümüşane Valiliğine Aydın Valisi Hüsnu, Aydın Valiliğine sabık Kütahya Valisi Fevzi, Siirt Valiliğine İçel Valisi

Fahri, Tokat Valiliğine Mersin Valisi Ali Rıza, Mersin Valiliğine Amasya Valisi Faik, Amasya Valiliğine Tokat Valisi Kadri, Beylerin nakil ve tayinleri Dahiliye Vekâletinin 24/7/1930 tarih ve 1798 numaralı tezkeresile yapılan teklifi üzerine icra Vekilleri Heyetinin 24/7/1930 tarihli içtimanda tasvip ve kabul olunmuştur.

24/7/1930

Başvekil
İsmet
M. M.
M. Abdülhalık
Hariciye Vekili
Dr: Tevfik Rüştü
Maarif Vekili
Cemal Hüsnü
İktisat Vekili
Şakir

REİSİCÜMHUR
Gazi Mustafa Kemal

Adliye Vekili
M. Esat
Dahiliye Vekili
Ş. Kaya
Maliye Vekili
Ş. Saraçoğlu
Nafia Vekili
Recep

Sihhat ve İçtimai muavenet Vekili
Dr. Refik

.....

Umum Jandarma kumandanlığı:

Numara: 5420.

Umum jandarma kumandanlığına dördüncü kolordu kumandanı Kâzım Paşa Hazretlerinin tayini tensip edilmiştir.

Bu Kararnamenin icrasına Dahiliye Vekili memurdur.

30/7/1930

REİSİCUMHUR

Gazi Mustafa Kemal

Dahiliye Vekili

Ş. Kaya

Başvekil

İsmet

Teftiş Heyeti reisliği :

Numara: 5418.

Dahiliye Teftiş Heyeti Riyasetine Mülkiye Başmüfettişlerinden Sabri Beyin tayini tensip edilmiştir.

Bu Kararnamenin icrasına Dahiliye Vekili memurdur.

30/7/1930

REİSİCUMHUR

Gazi Mustafa Kemal

Dahiliye Vekili

Ş. Kaya

Başvekil

İsmet

Umum Müdürler:

Numara: 5417.

Emniyet işleri Umum Müdürlüğüne Mardin Valisi Tevfik Hadi, Nüfus işleri Umum Müdürlüğüne Zonguldak Valisi Akif, Mülkiye Başmüfettişliğine Nüfus İşleri Umum Müdürü Ali Server Beylerin nakil ve tayinleri tensip edilmiştir.

Bu Kararnamenin icrasına Dahiliye Vekili memurdur.

30/7/1930

REİSİCUMHUR

Gazi Mustafa Kemal

Dahiliye Vekili
Ş. Kaya

Başvekil
İsmet

Umum Müdür muavinleri

ve Şube Müdürleri :

Numara: 5416.

Vilâyetler idaresi Umum Müdürlüğü Muavinliği ve Birinci Şube Müdürlüğüne ikinci Şube Müdürü Salâhattin ve ikinci Şube Müdürlüğüne Göksün Kaymakamı Şevki Beylerin tayinleri tensip edilmiştir.

Bu Kararnamenin icrasına Dahiliye Vekili memurdur.

30/7/1930

REİSİCUMHUR

Gazi Mustafa Kemal

Dahiliye Vekili
Ş. Kaya

Başvekil
İsmet

Mektupçular

Numara: 5395.

Sivas Mektupçusu Basri Beyin Diyarbekir Mektupçuluğuna, Bursa Mektupçusu Neşet Beyin Kayseri Mektupçuluğuna Giresun Mektupçusu Şevket Beyin Kars Mektupçuluğuna, Diyarbekir mektupçusu Şevket Bey-in, Bursa Mektupçuluğuna Malatya Mektupçusu Hikmet Beyin Sivas Mektupçuluğuna, Siirt Mektupçusu Yaver Beyin Isparta Mektupçuluğuna, Erzurum Mektupçusu Galip Beyin Giresun Mektupçuluğuna, Hakkâri sabık Mektupçusu Hayri Beyin Malatya Mektupçuluğuna nakil ve tayinleri tensip edilmiştir.

İşbu Kararnamenin icrasına Dahiliye Vekili memurdur.

23/7/1930

REİSİCUMHUR

Gazi Mustafa Kemal

Dahiliye Vekili

Ş. Kaya

Başvekil

İsmet

Kaymakamlar

Numara: 5396.

Aziziye Kaymakamı İsmail Hakkı Beyin Dinar Kaymakamlığına,
Dinar Kaymakamı Halis Beyin Aziziye Kaymakamlığına nakil ve
tayinleri tensip edilmiştir.

İşbu Kararnamenin icrasına Dahiliye Vekili memurdur.

23/7/1930

REİSİCUMHUR

Gazi Mustafa Kemal

Dahiliye Vekili

Ş. Kaya

Başvekil
İsmet

.....

Numara: 5415.

Münhal olan Ardahan Kaymakamlığına Şiran sabık Kaymakamı Hıfzı, Göksün Kaymakamlığına Arapkir Kaymakamı Neşet, Arapkir Kaymakamlığına Vekâlet emrinde bulunan Refahiye sabık Kaymakamı Şefik, Boldan Kaymakamlığına Oltu Kaymakamı Cemal ve Siirt Kaymakamlığına sabık Develi Kaymakamı Atıf Beylerin nakil ve tayinleri tensip edilmiştir.

Bu Kararnamenin icrasına Dahiliye Vekili memurdur.

30/7/1930

REİSİCUMHUR

Gazi Mustafa Kemal

Dahiliye Vekili

Ş. Kaya

Başvekil
İsmet

—————

Bu seneki Mülkiye mezunları:

Mahallî İdareler İkinci Şube Şefliğine Tâki, Vilâyetler İdaresi ikinci ve Üçüncü Şubelerinde münhal bulunan yirmi beşer lira maaşlı memurluklara Celâl, Haydar ve Ali Eşref, Ankara Vilâyeti Maiyyet Memurluklarına İsmail Hakkı ve Kâzım, Rize Nüfus Müdürlüğüne Memduh, Mardin Nüfus Müdürlüğüne Mustafa Eşref, Nüfus işleri Birinci Şubede münhal 25 lira maaşlı memurluğa Avni, Samsun teffiz memurluğuna Mazlum, Mahallî İdareler Birinci Şubede münhal 25 lira maaşlı memurluğa Şefik Beyler stajlarını ikmal etmek üzere tayin edilmişlerdir.

Numara: 5414.

Tahvile talip olan Görele Kaymakamı Naci Beyin Sungurlu Kaymakamlığına ve Sungurlu Kaymakamı Rauf Beyin Görele Kaymakamlığına bilâharcirah nakil ve tayinleri tensip edilmiştir.

Bu Kararnamenin icrasına Dahiliye Vekili memurdur.

30/7/1930

REİSİCUMHUR

Gazi Mustafa Kemal

Dahiliye Vekili

Ş. Kaya

Başvekil
İsmet

Tasfiyeler

Numara: 5175.

Mülga Dahiliye Nezareti Müsteşarı Faik Ali Bey hakkında Memurin Kanununun birinci maddesine tevfikan muamele ifası tensip edilmiştir.

İşbu Kararnamenin icrasına Dahiliye Vekili memurdur.

26/6/1930

REİSİCUMHUR

Gazi Mustafa Kemal

Dahiliye Vekili

Ş. Kaya

Başvekil
İsmet

Numara: 5394.

Siciline nazaran kendisinden istifade edilmeyeceği anlaşılan Eruh Kaymakamı Münir Raif Bey hakkında Memurin Kanununun Muvaakat birinci maddesinin tatbiki tensip edilmiştir.

İşbu Kararnamenin icrasına Dahiliye Vekili memurdur.

23/7/1930

REİSİCUMHUR

Gazi Mustafa Kemal

Dahiliye Vekili

ř. Kaya

Başvekil
İsmet

—

.....

Emniyet işleri
Umum Müdürlüğü

Taharri Serkomiserleri:

Ankara taharri serkomiserliğine mezkûr vilâyet taharri ikinci komiseri Ahmet Hamdi ve onun yerine taharri komiser muavini Mehmet Remzi Efendiler terfian tayin edilmişlerdir.

Taharri Komiser muavinleri:

Gaziantep Taharri Komiser muavinliğine Malatya Komiser muavini Abdullah ve İstanbul Polis Müdüriyeti İkinci Şube 6 numaralı Taharri Komiser muavinliğine Cebelibereket Komiser muavinlerinden Fevzi Efendiler naklen tayin kılınmışlardır.

Komiser muavinleri:

Trabzon Komiser muavinliğine Kastamoni Komiser muavinliğinden müstafi Nazif Efendi tayin kılınmıştır.

İkinci komiserler:

Tekirdağ ikinci Komiseri Ziya Efendinin Bursa İkinci Komiserliğine ve Bursa ikinci Komiseri Mustafa Remzi Ef. nin Tekirdağ ikinci Komiserliğine nakilleri icra kılınmıştır.

İstifa edenler:

İstanbul Polis Müdüriyeti İkinci Şube 10 numaralı taharri serkomiseri Müfit Efendinin istifası kabul edilmiştir.

Memurluklar:

Emniyet İşleri Umum Müdürlüğü ikinci, üçüncü ve dördüncü şubelerinde münhal bulunan yirmi beş lira maaşlı memurluklara bu sene Mülkiye Mektebinden çıkan Yusuf, Tacettin ve Kâmuran Efendiler tayin kılınmışlardır.

.....

Vekâlet İnzibat Komisyonu
kararları

1. — Ankara Vali Muavini Abdülhak Beyin Vilâyet işlerinin tanzim ve mevdu umurun tedvirinde büyük faaliyet göstermesinden ve mül-hakatta müteferri işleri de takip ve murakabesinden dolayı takdirname ile taltifine ve keyfiyetin sicilline dercine,

2. — Gelibolu Kaymakamı Rasim Beyin kazanın yol vergisi tahsilatının %95e iblâğına fevkalâde gayretinden dolayı takdirname ile taltifine ve keyfiyetin sicilline dercine,

3. — Tefenni Kaymakamı Ali Rıza Beyin köy kanununa tevfiği hareket etmek suretile kazası dahilinde telefon tesisatında gösterdiği gayretten dolayı takdirname ile taltifine ve keyfiyetin sicilline dercine.

4. — Teftiş heyeti mümeyyizi Nurullah Beyin heyetin tahrir ve hesap muamelâtının tedviri hususunda fevkalâde mesaisinden dolayı takdirname ile taltifine ve keyfiyetin sicilline dercine,

5. — Divrik Kaymakamı Kâzım Beyin mıntakası dahilinde Şamrahlı Mahmut Beyi öldürdükten sonra Mazı Dağına gizlenen ve gün geçtikçe avene tedarik ederek cüretini artırmakta bulunan Divrikli İlyas ve arkadaşı Salih verile emir dairesinde bir hafta zarfında bizzat kumanda ettiği müfrezenin fasılasız takibatı neticesinde nihayet Sürebi köyünde bilmüsademe Salihin öldürülerek ve arkadaşı Mahmut

oğlu Ahmedin silâhı ile diri olarak ele geçirilmeleri ve köyden 8 silâhın müsadere edilmesi hususlarındaki fevkalâde mesaisinden dolayı takdir-name ile taltifine ve keyfiyetin sicilline dercine,

6. — Erzincan Nüfus Müdürü Haydar Beyin mezuniyet istihsal etmeksizin vazifesini terkettiğinden dolayı 1700 numaralı kanunun 14 üncü maddesi mucibince müstafi addedilmesine,

7. — Amasya iskân memuru Ali Reşat Efendinin vazife başına sarhoş olarak gelmesine ve sarhoşluğu itiyat ettiği evrakın tetkikından anlaşılmasına binaen memurin kanununun 33 üncü maddesi mucibince memuriyetten ihracına ve keyfiyetin mahalline iş'arına,

8. — Bursa Muhasebei Hususiye Daktilosu Melek Hanım hakkında vilâyet inzibat komisyonunca verilen ihraç kararına karşı mumaileyhim tarafından yapılan itiraz üzerine evrak üzerinde icra kılınan tetkikat neticesinde evrakı tahkikiyede zikredilen zabıt varakasının usulüne muvafık bir varaka olmayıp bir şikâyetname olduğu ve memurin kanunun 55 inci maddesi mucibince ithamı mucip mevaddın memura tebliği icap ederken bu lâzimeye riayet edilmediği anlaşılmağla mezkûr kararın feshine ve evrakın mahalline iadesine,

9. — Kilis Muhasebei Hususiye memuru Akif Efendi hakkında Gaziantep Vilâyeti inzibat komisyonunca verilen mecburî tahvil kararına karşı mumaileyh tarafından yapılan itiraz üzerine evrak üzerinde icra kılınan tetkikat neticesinde beyan olunan esbap mecburî tahvili müstelzim olmayıp ancak vazifesini hüsnü ifa etmediği takdirde hakkında derecesine göre ihtar, tevbih, kat'ı maaş, kıdem tenzili gibi inzibatî cezalar tatbiki icap eder.

Mezkûr kararın nakzile evrakın mahalline iadesine Vekâlet inzibat Komisyonunca karar verilmiştir.

Antalya

Elmalı Nüfus Memuru Mehmet Efendi mezuniyetsiz bir gün vazifesine gelmediğinden dolayı tevbih cezası ile tecziye edilmiştir.

Bilecik

Söğüt Kaymakamı Fahri, Bozüyük Kaymakamı Rıdvan, Pazarcık Nahiye Müdürü Bedri Beyler halkın millet mekteplerine devamlarının temini için fevkalâde mesai ve himmetlerinden dolayı birer takdirname ile taltif edilmişlerdir.

Kırşehir

Avanos Muhasebei Hususiye Memuru Mustafa ve Çiçekdağı Muhasebei Hususiye Memuru Namık Efendiler halk ve Hükümet işlerine karışarak şikâyete sebebiyet vermelerinden dolayı mecburi tahvile tabi tutulmuşlardır.

Ordu

Mektupçuluk Kalemî Birinci Sınıf Kâtibi Eyüp Efendi memuriyetine ait mahremiyeti ifşa ettiğinden dolayı memuriyetten ihraç edilmiştir.

Erzurum

Oltu kazasının Olur nahiyesi müdürü Hasan Tahsin Ef. köy kanununun tatbikında, bekçi teşkilâtının tanziminde ve Nahiye merkezine su getirmek ve yolları tamir ve kaplıcaları medenî ve asri bir şekle koymak gibi hususlarda gösterdiği muvaffakiyetlerden dolayı takdirname ile taltif edilmiştir.

Sinop

Evrak Memuru Cemal ve Evrak Kâtibi Mehmet Efendilerin mesai saatleri dahilinde vazifeleri başında bulunmadıklarından dolayı birer haftalık maaşları kesilmiştir.

Sivas

Yıldızeli Kazasının Çirçir Nahiyesi Müdürü Şevki ve Zaramın Bolucan Nahiyesi Müdürü Tufan Efendiler haklarında vuku bulan şikâyet üzerine mecburî tahvile tabi tutulmuşlardır.

Kanunlar

**Askerî memnu mıntakalar hakkındaki 1110
numaralı kanunun 7 inci maddesinin son
fıkrasının tadiline dair kanun**

Kanun No: 1658.

Kabul tarihi: 31/5/1930

Neşri tarihi: 2/6/1930

Madde 1. — Askerî memnu mıntakalar hakkındaki 1110 numaralı kanunun 7 inci maddesinin son fıkrası atideki veçhile tadil edilmiştir:

[Ecnebiler yalnız memnu mıntakalar dahilinden geçen trenlerle hattı seyri takip eden sefinelerden istifade ederler. Veya kendilerine mahsus tayin ve tesbit edilmiş olan yoldan geçebilirler.]

Madde 2. — İşbu Kanun neşri tarihinden muteberdir.

Madde 3. — İşbu Kanunun hükmünü icraya İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

**Memurin kanununun birinci muvakkat
maddesile tasfiye için tayin olunan
müddetin 1932 senesi Haziranının
on beşine kadar temdidi hakkında
kanun**

Kanun No: 1666.

Kabul tarihi: 31/5/1930

Neşri tarihi: 2/6/1930

Madde 1. — Memurin Kanununun Birinci Muvakkat maddesinde memurin tasfiyesi için tayin olunan ve muahharan 1930 senesi haziranının on beşine kadar temdit edilmiş bulunan müddet 1932 senesi haziran on beşine kadar temdit olunmuştur.

Madde 2. — Bu Kanun neşri tarihinden muteberdir.

Madde 3. — Bu Kanunun icrasına İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

.....

**Türkiye Cümhuriyeti ile Büyük Britanya
Hükümeti arasında münakit Ticaret ve
Seyrisefain Muahedesinin tasdikına
mütedair kanun**

Kanun No: 1674.

Kabul tarihi: 31/5/1930

Madde 1. — Türkiye Cümhuriyeti ile Büyük Britanya Hükümeti arasında 1930 senesi Martının birinci günü Ankarada akit ve imza edilen Ticaret ve Seyrisefain Muahedenamesi kabul ve tasdik edilmiştir.

Madde 2. — Bu Kanun neşri tarihinden muteberdir.

Madde 3. — Bu Kanunun ahkâmını icraya icra Vekilleri Heyeti memurdur.

(Muahedename Resmî Gazetenin 1536 Numaralı nüshasında münderiçtir).

—————

.....

**Gedikli küçük zabıt menbalarına ait 1001
numaralı kanunun 1446 numaralı kanun
ile tadil edilmiş olan dördüncü mad
desinin (B) fıkrasına bir cümle
ilâvesi hakkında
kanun**

Kanun No: 1675.

Kabul tarihi: 2/6/1930

Madde 1. — Askerî Liselerin ve Deniz Liselerinin son altı sınıfından (ve diğer sınıflarından) ve Hava Makinist Mektebi sınıflarından çıkarılanlardan on yedi yaşını ikmal etmiş olanlar kıtaata verilerek kararnamesine tevfikan gedikli küçük zabıt olurlar ve kıt'aya dühullerinden itibaren muvazzaflık hizmeti dahil olmak üzere hava ve deniz sınıflarında on beş, diğerlerinde dört buçuk sene hizmet ederler.

Bunlardan velilerine teslim olundukları günden kıt'aya dühulleri gününe kadar mektep masraflarını tediye edenler hakkında yaşlıları efrat gibi muamele olunur. 17 yaşında bulunanlar ihzarı küçük zabıt mekteplerinin son sınıflarına naklolunurlar.

Madde 2. — Bu Kanun neşri tarihinden muteberdir.

Madde 3. — Bu Kanunun icrasına Millî Müdafaa Vekili memurdur.

—————

.....

**Türkiye Cumhuriyeti ile İspanya Hükümeti
arasında imza edilen uzlaşma, adli tesviye
ve hakem muahedesinin tasdiki hakkında
kanun**

Kanun No: 1680.

Kabul tarihi: 2/6/1930

Madde 1. — Türkiye Cumhuriyeti ile İspanya Krallığı arasında 28 nisan 1930 tarihinde Ankarada imza edilmiş olan (Uzlaşma, adli tesviye ve hakem) muahedesi ve merbutu mektuplar kabul ve tasdik edilmiştir.

Madde 2. — İşbu kanun neşri tarihinden muteberdir.

Madde 3. — İşbu Kanunun icrasına Hariciye Vekili memurdur.

(Muahedename resmî gazetenin 1537 numaralı nüshasında münderiştir.)

—————

**Kibrit ve akmak inhisarı işletmesinin
devrine ve on milyon dolarlık
istikraz aktine dair
kanun**

Kanun No: 1722.

Kabul tarihi: 15/6/1930

Madde 1. — Kibrit İnhisarı işletmesinin merbut 14 haziran 1930 tarihli Mukavelename mucibince Amerika Müttehit Hükümetlerine tâbi Delaver Hükümeti kanunlarına tevfikân müteşekkil ve mevcut (Di Amerikan Türkiş Investment Korpreşön) şirketine devrine ve bu şirketten mezkûr mukavelenamedeki şartlarla on milyon dolarlık bir istikraz aktine mezuniyet verilmiştir.

Madde 2. — Bu Kanun neşi tarihinden muteberdir.

Madde 3. — Bu Kanunun hükümlerini icraya Maliye Vekili memur-dur.

(Mukavelename Resmî Gazetenin 1533 Numaralı nüshasında münderiçtir.)

—

**Gümrük kanununun 12 inci ve 110 uncu
maddelerini tadil eden
kanun**

Kanun No: 1723.

Kabul tarihi: 15/6/1930

Madde 1. — Gümrük Kanununun on ikinci maddesi aşağıda yazıldığı şekilde tadil edilmiştir :

Bir mal tâbi olduğu gümrük resminden ve her türlü masraf ve ücretlerden ve gümrük idaresince tahsil edilecek biçümle Devlet vergilerinden ve para cezalarından dolayı zaman ve teminat hükmündedir.

Mal gümrükten geçirilmiş olupta buna ait yukarıda sayılı matlubat alınmamış veya her hangi maddî hesap hatası sebebiyle noksan alınmış olduğu anlaşılırsa, gümrük idaresince vaki olacak tebliğ tarihinden bir ay içinde sahibi bu matlubatı vermeğe mecburdur.

Aksi halde gümrükçe vuku bulacak iş'ar üzerine bu matlubat, tahsili emval kanununa tevfikân alınır.

Dosyasına bağlı nümunesine veya beyannamesine göre aşikâr surette yanlış tarife tatbik edilerek noksan resim alınan eşya sahiplerinden bu noksanın ödenmesi gümrük idaresince talep edilir. Bu talebin tebliğinden itibaren on beş gün içinde Gümrükler Umum Müdürlüğüne ve oraca da ittihaz ve tebliğ olunacak karar aleyhine yine on beş gün içinde tarife Kanununda yazılı ekseperler heyetine itiraz edilebilir.

İşbu itiraz ekseperler heyetince de reddedildiği takdirde, Hazine matlubatı yukarıki fıkra da yazılı sarahat veçhile tahsil olunur.

Şu kadar ki, resmi noksan verilen mal, beyanname sahibinin san'at ve mesleğine dahil olmayan neviden veya şahsî istihlâkine mahsus

.....

olduğu zâhir halden anlaşılırsa noksanın

ikmali için gümrük idaresinin kendisine müracaata hakkı yoktur.

Bununla beraber, yukarıki fıkralarda yazılı hükümler, memurun vazifesinden mütevellit ceza ve tazmin takiplerine mâni değildir.

Madde 2. — Gümrük Kanununun muaddel 110 uncu maddesi aşağıda yazılı şekilde tadil edilmiştir :

Gümrüğe mütallik kanunlarda kimin tarafından karar verileceği tayin edilmeyen bilûmum para cezalarına, idareten karar verilir. Bu kararlar gümrük idaresi tarafından aleyhine karar verilen kimseye tebliğ olunur. Karar aleyhine alâkadarlar tarafından tebliğ tarihinden on beş gün içinde gümrüğün mensup olduğu Başmüdürlüğe veya Gümrükler Umum Müdürlüğüne itiraz olunabilir. Bu itiraz reddedildiği takdirde, ret kararının tebliği tarihinden on beş gün içinde ait olduğu mahkemeye müracaat ile itiraz olunabilir. Muayyen müddetler içinde itiraz yapılmazsa karar kat'ileşir.

Gümrük kanunları ile zeyillerinde yazılı para cezaları gümrük idareleri tarafından infaz ve tahsil olunur.

Cezayı vermeyenlerin, hapis hükmü müstesna olmak üzere, tahsili emval kanunu mucibince mallarına müracaat edilir.

Malı bulunmayanların para cezalarının bir lira veya küsuru için bir gün hapsedilmek üzere gümrük idarelerinin verecekleri müzekkereler Cümhuriyet Müddei Umumiliklerince infaz olunur. Mahpus iken mahkûm oldukları para cezasını ödeyenlerin bir gün hapse mukabil bir lira mahsup edilerek mütebaki hapsinden sarfınazar olunur. Bu hapis bir seneyi geçemez.

Bu hükümler mer'iyet tarihinden evvel idareten karar verilen ve kat' ileştiği tarihten itibaren müruru zamana uğramayan para cezalarına da şamildir.

Madde 3. — İşbu Kanun neşri tarihinden muteberdir.

Madde 4. — İşbu Kanunun icrasına Maliye ve Adliye Vekilleri

.....

memurdur.

**Ankara Şehremanetince aktebilecek bir
milyon liralık istikraza kefalet
için Maliye Vekâletine mezuniyet
verilmesi hakkında
kanun**

Kanun No: 1724.

Kabul tarihi: 16/6/1930

Madde 1. — Hazinece tahsil edilmekte bulunan belediye hisseleri karşılık gösterilmek ve senevi itfa taksitleri bu varidatın cibayet olunan miktarını tecavüz etmemek üzere Ankara Şehremanetince bir milyon liraya kadar aktebilecek istikraza kefalete Maliye Vekili mezundur.

Madde 2. — İstikraz olunacak para dahiliye vekâletince tasvip olunacak tesviye tarzına göre münhasıran eski borçların tasfiye ve itfasına tahsis olunacaktır.

Madde 3. — Bu Kanun neşri tarihinden muteberdir.

Madde 4.— Bu Kanunun hükümlerini icraya Maliye ve Dahiliye Vekilleri memurdur.

.....

**Mübadelei ahali hakkında Lozan muahede-
namesile Atina itilâfnamesinin tatbikatından
mütevellit mesailin halli için Yunanistanla
imza edilen mukavelenamenin
tasdikını mutazammın
kanun**

Kanun No: 1725.

Kabul tarihi: 17/6/1930

Madde 1. — Mübadelei ahali hakkında Lozan muahedenamesi ile Atina itilâfnamesinin tatbikatından mütevellit mesailin kat'î surette halli için Türkiye Cümhuriyeti ve Yunanistan arasında akit ve 10 haziran 1930 tarihinde Ankarada imza edilen mukavelename tasdik olunmuştur.

Madde 2. — Bu Kanun neşri tarihinden muteberdir.

Madde 3. — Bu Kanunun icrayı ahkâmına icra Vekilleri Heyeti memurdur.

(Mukavelename Resmî Gazetenin 1534 Numaralı nüshasında münderiçtir.)

—————

Tefsirler

Memurin maaşatının tevhit ve teadülü hakkındaki kanunun tefsiri

Tefsir No: 163.

Maaşatın tevhit ve teadülü hakkındaki kanuna merbut kadro cetvelinde derecesi tasrih edilen bir memuriyette evvelce bulunmuş olanlar, mezkûr kanunun neşrinden sonra aynı memuriyete veya aynı derecenin tam muadili bir memuriyete tayin olundukları takdirde, o derece için tesbit edilen maaşları alırlar. Ancak bu maaşlar eski maaşlarına nazaran yüksek olduğu takdirde eski memuriyette geçirdikleri müddet itibara alınmayarak, mafevk bir memuriyete terfi için tekrar aynı derecede muayyen müddeti ikmal etmeleri lâzımgelir.

10/6/1930

T. B. M. M. Kararları**Mahalli tahsili olmayan zimmetlerin
terkini hakkında***

Karar No: 565.

Bazı mal sandıkları ile posta ve telgraf idarelerinde ve Hâzineye merbut sair malî müesseselerde harp, harik gibi sebeplerle ziyaa uğrayan nükut, pul ve mümasili eşya esmanından dolayı muhasipler ve muhtelif sebepler dolayısıyla de bazı şahıslar namlarına tahakkuk ettirilen zimmetlerden tereküp eden (42,430 lira 12 kuruşun) [filhakika bu zimmetlerin mücbir sebeplerden naşi tahsiline mahal ve imkân olmadığı mahallerinden gönderilen İdare Heyetleri mazbataları ile sair evrakın tetkikinden anlaşılmış ve Muhasebei Umumiye Kanununun 133 uncu maddesinde (esbabı mücbire ve zaruriye dolayısıyla takip ve tahsiline mahal ve imkânı görülmeyen zimmetlerin terkinde Malî Müşavere Encümeninin mütaleası alındıktan sonra Büyük Millet Meclisine arz olunur) denilmiş olmasına binaen] terkinde; Umumî Heyetin 62 inci inikadının 1 inci celsesinde muvafık görülmüştür.

22/5/1930

* Bu zimmetlerin müfredatı 62 inci inikada ait Zabıt Ceridesinde yazılıdır.

**Mahalli tahsili olmayan zimmetlerin
terkini hakkında**

Karar Numarası: 574.

Bazı mal sandıkları ile posta ve telgraf idarelerinde ve Hâzineye merbut sair malî müesseselerde harp, harik, gibi sebeplerle ziyaa uğrayan ve işgal zamanında Yunanlılar tarafından mal sandıklarından alınan nukut, pul ve mümasili eşya esmanından dolayı muhasipler ve muhtelif sebepler dolayısıyla de bazı şahıslar namlarına tahakkuk ettirilen zimmetlerden terekküp eden (404,767 lira 99 kuruşun) [filhakika bu zimmetlerin mücbir sebeplerden naşi tahsiline mahal ve imkân olmadığı mahallerinden gönderilen idare Heyetleri mazbataları ile sair evrakın tetkikinden anlaşılmış ve Muhasebei Umumiye Kanununun 133 uncu maddesinde (esbabı mücbire ve zaruriye dolayısıyla takip ve tahsiline mahal ve imkân görülemeyen zimmetlerin terkinin Malî Müşavere Encümeninin mütaleası alındıktan sonra Büyük Millet Meclisine arz olunur) denilmiş olmasına binaen]* terkinin, Umumî Heyetin 68 inci inikadının 1 inci celsesinde muvafık görülmüştür.†

3/6/1930

* Bu kararda yazılı zimmetlerin müfredatı 68 inci inikada ait Zabıt Ceridesinde yazılıdır.

**Teşkilât fek ve ilhaklara
ait kararnameleler**

Madde 1. — Urfa Vilâyetinin Yaylak Kazası merkezi bu kazaya merbut Baziki Nahiyesinin merkezi bulunan Hevek karyesine ve mezkûr nahiyeye merkezi de Yaylağa ve aynı vilâyetin merkez kazasına tâbi Akziyaret nahiyesinin merkezi de Gülmen köyüne nakledilmiştir.

Madde 2. — Bu Kararname hükmünü icraya Dahiliye Vekili memurdur.

4/7/1930

REİSİCUMHUR

Gazi Mustafa Kemal

Dahiliye Vekili

Ş. Kaya

Başvekil
İsmet

No:6326

Madde 1. — Bilecik Vilâyetinin Gölpazarı Kazasına merbut Tuzaklı, Eyrat, Akçasu Köyleri mezkûr Vilâyetin Söğüt ve Medetli köyü Osmaneli Kazalarına ilhak edilmiştir.

Madde 2. Bu Kararname hükmünü icraya Dahiliye Vekili memurdur.

17/7/1930

REİSİCUMHUR

Gazi Mustafa Kemal

Dahiliye Vekili

Ş. Kaya

Başvekil
İsmet

Tamimler**Emniyet İşleri****Ş-1**

No: 3526.

İsmi ve hüviyeti aşağıda yazılı olan şahs Türk vatandaşlığından ıskat edilmiştir. Bir daha memleketimize girmesine müsaade olunmayacaktır efendim.

İsmi ve babasının ismi : Kirkor Narlıyan kızı Akabi.
Doğum tarihi : 1295.
Memleketi : İstanbul.
Müseccel olduğu yer : 4 üncü daire Teşvikiye mahallesi
Mehmet Bey sokağı. 54 No hane.
Yeni tabiiyeti :
İskat sebebi : 1041 No. Kanuna tevfiikan.
Heyeti Vekile kararı tarihi : 27/1 1/1929.

19/7/1930

.....

No: 3505.

Fotoğrafi merbut ve ismi aşağıda yazılı olan şahs ecanip kanununa tevfikân hudut haricine çıkarılmıştır. Bir daha memleketimize girmesine müsaade olunmayacaktır efendim.

ismi ve babasının ismi : Nikola Proto Papa.

Milliyeti : Rum.

Tabiiyeti : Yunan.

Memleketi :

Sebebi ıskatı : Ecanip kanununa tevfikân.

29/7/1930

—————

No: 3609.

Aslen Türk vatandaşlarından olup Avusturya tebaalığına geçmesine icra Vekilleri Heyetinin 22/5/1930 tarihli içtimânda müttehaz kararlar müsaade edilmiş olan Avram oğlu Sason Goldenberg namındaki şahsın fotoğrafından bir tanesi leffen gönderildi.

Mumaileyh hakkında 1312 numaralı Türk vatandaşlığı kanununun 8 inci maddesi ahkâmının tatbiki zimmında tamimen tebliği keyfiyet olunur efendim.

—————

Ş. III

No: 2778/168.

1700 Numaralı Dahiliye Memurin Kanununun 29 uncu maddesi Polis Nizamnamesinin bu Kanuna muhalif ahkâmının mülga olduğunu zikretmesinden dolayı bazı vilâyatça polislerin tayin ve tecziyelerine mahsus Divan ve Heyetlerin lâğvedilmiş olduğu mütaleasile muamelede tereddüt edildiği iş'ararı vaktadan anlaşılmaktadır.

Mezkûr 1700 numaralı kanundaki kayıt emniyet işleri umum müdürlüğü merkez teşkilâtına ait olup Vilâyet polis divanlarile heyeti intihabiyesinin eskisi gibi ifayı vazifeye devam edecekleri tamimen tebliğ olunur efendim.

Ş. IV**15 / 8 / 929 tarihli umumî
tahrirata zeylidir**

No: 1659 / 158.

Memleketimize gelen Yunan tabiiyetini haiz eşhasın muayyen müddetlerle ikametleri hakkındaki mevzu takyidat ref olunmuştur.

Badema muayyen müddetle vize edilmiş pasaportlarla gelecek Yunanlıların 2/4/1930 tarihli ve 943/99 No. lı talimatnamedeki ikamet şartını haiz oldukları takdirde bilâ müddet devamı ikametlerine müsaade olunması ve memleketimizden Yunanistana gidecek vatandaşlarımızdan halen tatbik etmekte bulunduğumuz raîç tarifesine nazaran 500 kuruşun muadili olarak Yunan Konsolosları tarafından 250 drahmi veya altın hesabı ile 16 frank 70 santim viza harcı istifa edileceği tamimen tebliğ olunur efendim.

16/7/1930

Nüfus İşleri**Ş- 1**

24/7/1930

No: 713.

Vilâyetiniz dahilinde gayri mübadillik iddiasında bulunupta şimdiye kadar muhtelit mübadele komisyonuna müracaat etmeyen veya edipte muktazi evrak ve vesaiiki ibraz etmeyen eşhas mevcutsa tarihi ilândan itibaren iki ay zarfında müracaat etmedikleri veya evraklarını mezkûr komisyona göndermedikleri takdirde bu müddetin hitamından sonra vaki olacak müracaatların nazarı itibara alınmayacağıın ilânen tebliğ edilmesi ehemmiyetle.

21/7/1930

24/7/1930

No: 714.

Garbî Trakya dahil olduğu halde Yunanistandan mutasarrıf buldukları gayri menkulleri kendilerine iade edilip işbu mallara 1 Ağustos 1929 tarihinde fiilen tasarruf ve onlardan intifa eden Türklerin evvelce müracaatları mesbuk olsun olmasın Muhtelit Mübadele Komisyonuna bir istida ile serian müracaat eylemeleri lüzumunun ilânen tebliği.

21/7/1930

HÜLASA:**Mülga İskân müdürlüğü
vazifeleri hakkında:**

No: 547.

İskân Umum Müdürlüğü ilga edilerek yeni merkez teşkilât kanunu mucibince iskâna ait teşkilât bir şube halinde Nüfus işleri Umum Müdürlüğüne raptedilmiştir. İskân Umum müdürlüğünün taşradaki teşkilâtı hemen yarıdan fazla tenkis edildiği gibi ücretli memurlar kadrosundan da büyük mikyasta tenkihat yapılmıştır.

Yeni teşkil edilen iskânı mıntakaları muhacir ve mübadillerin kesafeti nazarı dikkate alınarak muhtelif vilâyetleri sahai işgaline almaktadır. Her mıntaka müdürünün iskânı adi ve teffiz muamelelerini muttarit ve muntazam bir surette takip ve intaç eylemeleri için aşağıda yazılan maddelere hareketlerini tevfik eylemeleri tensip olunmuştur :

1. — 1 Kânunusani 1340 tarihli kararname ile müteşekkil vilâyet ve kaza teffiz komisyonları evvelki gibi vazifelerine devam edeceklerine nazaran iskân mevzuat ve esasatı dairesinde tekemmül etmiş veya edecek dosyaların komisyonda tasdik muamelelerine devam edilir.

2. — Mıntaka müdür ve memurları buldukları mahallerin teffiz komisyonlarının tabii azasındandırlar.

3. — Mıntaka müdürleri hangi vilâyette bulunursa o

.....

Vilâyete ait iskân işlerine taallûk eden muhaberatta o vilâyet valileri vasıtasile Vekâletle muhabere edeceklerdir.

4. — Mıntaka müdürleri sair vilâyet iskân işleri hakkında doğrudan doğruya o vilâyetlerle ve icabı halinde diğer vilâyetlerin iskân işleri için doğrudan doğruya Vekâletle muhabere edebilirler.

5. — İskân mıntaka müdürleri mıntakaları dahilinde iskânı adi ve teffiz muameleleri en fazla olan vilâyet ve kazaları evvel emirde nazarı dikkate alarak vekâletten alacağı talimat dairesinde bütün mesai kuvvetini bu yerlerde sarfedecek ve teffiz ve iskânı adi dosyalarını behemmehal kat'î kararlara raptederek tapu idarelerine sevkeyleyecektir. İcabında Müdürler kaza merkezlerinde bulunarak muamelâtı takip ederler.

6. — Mıntaka Müdürleri kadrolarında bulunan memurlardan bazı- larını Vekâletin muvafakatile mıntakaları dahilinde bulunan diğer vilâyet ve kazalara göndererek orada toplanmış işleri bu memurlar vasıtasile ikmal edeceklerdir.

7. — İskânı adi ve teffize ait muameleleri pek mühim ve fazla olmayan mahaller için ayrıca memur istihdam ve izamına lüzum olmayıp buradaki işler imar ve iskân kanununun ikinci maddesi mucibince mahallî en büyük Mülkiye memurunun tensip edeceği memurlar tarafından idare edilir. Bu suretle tayin edilecek memurlar teffiz komisyonlarında tabîi aza olarak bulunurlar. Ve mukarreratı imza ederler.

8. — İşbu tamimin vüsulünü müteakip her mıntaka

.....

müdürü mesaisi tarzını yani ne yolda tertibat aldığını derhal Vekâlete bildireceklerdir.

9. — Teffiz ve iskânı adi muamelesine ait dosyaların miktarı hakikisi hakkında vilâyet ve kaza üzerine birer cetvel tanzim olunacaktır.

10. — Mıntaka müdürleri kendilerine verilen memurlardan henüz vazifelerine başlamamış olanlar varsa bunları mahallerile muhabere ederek celp ve istihdam edeceklerdir.

Kadrolarda münhal zuhurunda yerlerine münasibi tayin ve izam edilmek üzere keyfiyet derhal telgrafla Vekâlete bildirilecektir.

11. — İşbu tebligatın vusulü telgrafla bildirilecek ve keyfiyet vilâyetlerce kazalara da tamim olunacaktır.

12. — Birinci Umumî Müfettişlik Mıntakasına dahil vilâyetlerdeki iskân teşkilâtı evvelki gibi umumî müfettişliğin emri altındadır.

Senelerden beri devam eden iskân ve teffiz işlerine kat'î bir netice verilmesi Vekâletçe fevkalâde matlup ve mültezem olduğundan mahallî memurlarımızın pek mahdut olan iskân teşkilâtımıza her hususta zâhir olmalarını ve kendilerine daimî surette muavenette bulunmalarını ve Vilâyetlerin son iskân vaziyetleri hakkında Vekâleti tenvir eylemelerini rica ederim efendim.

16/7/1930

.....

**16/10/929 tarihli ve 659/ 1437 numaralı
Umumî tahriratımıza zeyildir**

No: 2132/506.

Vekâletimiz Tabiiyet Müdürlüğü 1624 numaralı kanun mucibince vatandaşlık kanununun tatbikatına ve vatandaşlığa müteallik işlerle iştigal etmek üzere Nüfus Umum Müdürlüğüne merbut İkinci Şubeye kalbedilmiş olmakla martüzzikir 659 numaralı tamimde mevzuubahs resmî harçların badema Vekâletimiz Nüfus Umum Müdürlüğü namına postaya teslim edilmesi temenni olunur efendim.

3/7/930

—————

Ş. III

HÜLÂSA :

Macar tebeası arasında icra edilecek nikâhların muteber tutulmaması hakkında :

No: 1709/1069.

1923 Senesinde Peşte Konsolosluğumuzda bir Türk erkeğile bir Macar kızını arasında icra edilmiş olan akit Macar Hükümetince tanınmamıştır, İki Hükümet Konsolosluklarında icra edilecek nikâhlar hakkında Macar Hükümetile aramızda bir itilâf aktedilinceye kadar Macaristanın Türkiyede bulunan Konsolosluklarında iki Macar tebeası arasında aktolunan nikâhların muteber tutulmaması hususuna dair Hariciye Vekâleti Müdürler encümenince ittihaz edilen kararın bir sureti leffen gönderilmiştir. Mucibince muamele ifası tamimen tebliğ olunur efendim.

12/7/930

Suret

Umum Müdürler Encümeni kararnamesi sureti

1923 Senesinde Peşte Konsolosluğumuzda bir Türk erkekle bir Macar kızı arasında icra edilmiş olan aktin Macar Hükümetince tanınmayacağı hakkında Macar sefaretinden verilmiş olan takrirden ve bunun üzerine cereyan eden muameleden bahs ile keyfiyetin tezekkürü lüzumuna dair birinci daire Umum Müdürlüğünden takdim olunup Encümene havale buyurulan 8044 Numaralı müzekkere evrakile beraber kıraat ve tetkik edildi.

Hukuk Müşavirliği mütaleanesinde dahi beyan edildiği veçhile mevzuubahs olan nikâh olvakit merî usul ve kaidelerimiz itibarile bizim nazarımızda muteberdir.

Fakat Macar Hükümeti kendi kanunlarına göre bu nikâhı tanımayabilir. Alâkadarlar nikâhlarının Macar Hükümetince de tanınmasını isterlerse Macar kanunlarına tevfikân dahi bir nikâh aktettirebilirler. Filhakika bu takdirde izdivacın iki Devlet arasında muteber mebd'e' tarihi tahalûf edecektir. Şayet bundan dolayı ileride amelî bir müşkülât tahaddüs eder ise ovakit müşkülün mahiyetine ve icabına göre bir şekli hal araştırılması lâzımgelir.

Şurası da kaydü ilâveye şayandır ki ekser memalikte olduğu veçhile memleketimizce de kabul edilen meslek kendi tebaaları arasında Konsoloshanelerde aktolunan nikâhları kabul etmek merkezinde, halbuki Macar Hükümeti bu kabil nikâhları da muteber addetmiyor ve kanunları icabınca bunların da Macar memurları huzurunda icrası lâzımgeleceğini ileri sürüyor. Binaenaleyh, eğer Macar Hükümeti bizim Konsoloshanelerimizde iki vatandaş arasında aktolunacak nikâhı kabul ederse Macar Konsoloshanelerinde iki Macar arasında aktolunacak nikâhları da bizim ancak o suretle kabul etmeğümüz münasıptir. Bu hususta Macaristanla bir itilâf aktetmeliyiz.

Macar Sefaretine bu dairelerde cevap verilmekle beraber mevzuubahs olan nikâh hakkında noktai nazarımızın alâkadarlara tefhim etmek üzere, Peşte Konsolosluğumuza bildirilmesi icap eder. Bir de şimdiden Adliye ve Dahiliye Vekâleti Celilelerine birer tezkere tasdiri ve vaziyetin izahı ile Macaristanla mesele hakkında bir sureti itilâfiye akt ile tebliğ edilinceye kadar Macaristanın Türkiyede bulunan Konsoloshanelerinde iki Macar tebaası arasında aktolunan nikâhların dahi muteber tutulmaması hususunun iktiza edenlere tebliğ olunmasının rica edilmesi münasibi mütalea kılınmıştır.

Keyfiyet tasvibi Vekâletpenahilerine arz olunur.

.....

No: 1837/1173.

Hüviyetleri meşkûk bazı eşhasın ziraî mıntakalara sahte vesaik ve hüviyet cüzdanlarıle gelerek hüviyetlerinin tetkiki zımmında diğerk vilâyat ile yapılan muhaberat esnasında firar eyledikleri Manisa Vilâyetinden bildirilmiştir. Bu gibi ahvale mani olmak üzere fotoğraf mevcut olan mahallerde verilecek hüviyet cüzdanlarına behemmehal fotoğraf ilsak ve eşkâl ve alâmeti farikanın derci lüzumu tamimen tebliğ olunur efendim.

17/7/1930

—————

Vilâyetler İdaresi

Ş.1

HULÂSA:**Açık olan Nahiye isim-
lerinin bildirilmesine dair
:**No: 1523.

İskân Müdiriyeti Umumiyesinin lâğvı hasebile açıkta bir takım memurlar kalmıştır. Bunlardan kanunî vasıfları haiz olanların Nahiye Müdürlüklerine tayinleri teemmül edilmektedir. Bu gibilerin Vilâyetiniz dahilindeki münhal nahiyelere intihabı bildirilmek üzere münhalâtın evvel emirde buraya bildirilmesi rica olunur efendim.

16/7/1930

.....

HÜLÂSA :
İnzibat Komisyonları kararları hakkında :

No: 2108.

Alâkadarın tarafından itiraz vuku üzerine tetkiki için Vekâlete gönderilmekte olan Vilâyet inzibat Komisyonu kararlarının bazı Vilâyetlerce tarifâtı kanuniye dairesinde ittihaz edilmediği ezcümle ithamı mucip mevat memura tebliğ ve müdafaası alınmadan kararlar verildiği görülmekte ve bu kabil kararlar vilâyet inzibat Komisyonunca nakzedilerek evrakının mahallerine iadesine mecburiyet hasıl olmaktadır. Badema ithamı mucip mevat memurin kanununun 55 inci maddesi mucibince memura tebliğ edilerek heyetçe tayin edilen müddette cevap alındıktan sonra karar ittihaz olunması ve itiraz vukuunda yalnız karar suretlerinin değil kararlarla beraber teallûk ettiği evrakın takımıle gönderilmesi lüzumu tamimen tebliğ olunur efendim.

30/7/1930

—————

HÜLÂSA:**Açık Maaşı alanlar hakkında :**

No: 2106.

Vilâyet dahilinde açık maaşı almakta olan Dahiliye memurlarından memuriyete tayin edilenlerin açık tahsisatlarının tenkisi ve iki taraftan maaş alınmasına meydan kalmamak üzere bu gibilerin ilerde memuriyet alıp almadıklarının muntazaman takip edilerek iş'arı rica olunur efendim.

30/7/1930...

Ş. 2**HÜLÂSA :****İcra Vekilleri Heyetinin 21/6/1930
tarihli kararnamesi suretinin leffile:**

No: 1103.

Reisicumhur Hazretlerde maiyetleri, Büyük Millet Meclisi Reisi, Büyük Erkânıharbiye Reisi, icra Vekilleri ve Birinci Umumî Müfettişin seyahatleri esnasında tatbik olunacak muameleye dair İcra Vekilleri Heyetinin 21/6/1930 tarihli kararnamesinin musaddak suretinden () adedi leffen gönderildi efendim.

Vekâlet dairelerine yazılmıştır.

7/7/1930

Suret

Nafia Vekâletinden yazılan 6/3/1930 tarih ve 26441 numaralı tezkerede Reiscümhur Hazretlerle maiyetlerinde Başvekil ve B. Erkânıharbiye Reisi Paşalar Hazaratına, Türkiye Büyük M. Meclisi Reisi ile icra Vekilleri Heyetinin teşkil eden zavata ve Birinci Umumî Müfettişe seyahatleri esnasında taammülen tatbik edilmekte olan muamelenin Devlet Demiryolları Umumî idaresinin teşkilât ve vazifeleri hakkındaki 1483 numaralı kanun ahkâmına tevfiik için Reiscümhur Hazretlerine tertip olunan katarlardan hiç bir ücret alınmaması ve yataklı şirketine verilecek ücretin eskisi gibi Devlet Demiryollarınca tesviyesi, Başvekil ve Büyük Erkânıharbiye Reisi Paşalar Hazretlerinin seyahatlerinde ücretsiz servis vagon itası ve icabında hususî katar tertibi ve yaverlinden maada refakatlerinde bulunacak zavattan yalnız bilet ücreti alınması, T. M. M. reisi ve icra Vekilleri Heyetini teşkil eden zavata talep ve arzuları üzerine servis vagonu tahsisi halinde vagon için ayrı ücret alınmayarak ancak refakatlerinde bulunacak zavattın bilet ücretine tâbi tutulmaları ve Birinci Umumî Müfettiş de gerek kendisi ve gerek refakatlerinde bulunacakların bilet almaları şartile servis vagonile seyahatleri hususunda bir karar ittihazı teklif edilmiştir.

Keyfiyet İcra Vekilleri Heyetinin 21/6/1930 tarihli içtimanda görüşülerek Büyük Millet Meclisi Reisi ile Vekillerin ve Büyük Erkânıharbiye Reisinin umumî trenlerle seyahatlerinde fazla yatak parasını da tediyeleri şartile yataklı vagonda bilet ücretsiz kompartman verilmesi ve bu zavattın beraberinde yaver veya maiyetlerinden bir zatın yatak parası vererek ücretsiz seyahat etmesi suretile teklifi vaki tasvip ve kabul olunmuştur.

21/6/1930

HÜLASA :**Yaylak kazası merkezi ile Baziki ve Akziyaret
nahiyeleri merkezleri hakkında :**

No: 1437.

Urfa Vilâyetinin Yaylak Kazası merkezinin bu kazaya merbut Baziki nahiyesinin merkezi bulunan Hevek Karyesine ve mezkûr nahiye merkezinin de Yaylağa ve aynı vilâyetin merkez kazasına tâbi Akziyaret nahiyesi merkezinin de Gülmen köyüne nakledilmiş oldukları tamamen tebliğ olunur efendim.

Vekâletler ve Büyük Erkânıharbiye Reisliğine arz ve Vekâlet dairelerine ve Birinci Umum Müfettişliğe ve Vilâyetlere tebliğ edilmiştir.

12/7/1930

HÜLÂSA:**İcra Vekilleri Heyetinin 9331 numaralı karar-
namesi suretinin leffile :**

No: 1561.

Tapu kayıtlarından hukukî kıymetlerini kaybetmiş olanların tasfiyesine mütedair (1515) numaralı kanunun sureti tatbikine mütedair nizamname ile bu nizamnamenin tatbiki hakkında İcra Vekilleri Heyetinin 14/5/1930 tarih ve 9331 numaralı kararnamesinin musaddak suretinden () adedi leffen gönderildi efendim.

Vekâlet dairelerine yazılmıştır.

13/7/1930

İdare - 4

HÜLÂSA :
Ziraat Bankasına medyun çiftçiler hakkında :

No: 1952.

Kuraklık ve sair arızalar sebebile mahsulleri hasara uğrayan çiftçilerin Ziraat Bankasına olan borçlarını tediye kabiliyetlerine göre kısmen veya tamamen tecil edilmekte olduğundan bu sene de tahsisat hususunda aynı hattı hareketi takip edeceklerse de bu tecil müsaadesinin çok iyi hasılat alan yerlerdeki zikudret çiftçilere de teşmili halinde atiyen ihtiyaçları tahhuk edecek çiftçilere bankaca kâfi derecede yardım yapılmamasını intaç edeceğinden tediye kabiliyetleri müsait olduğu halde borçlarını ödememeği itiyat edinen medyunların tediye deyne teşvik suretile idari muzaheretle bulunulması Ziraat Bankası Umum Müdürlüğünden bildirilmiştir. İktizasının ifası tamimden tebliğ olunur efendim.

27/7/1930

.....

HÜLÂSA :
İcra Vekilleri Heyetinin Kararnamesile
merbu-
tunun suretlerinin leffile :

No: 1959.

İnhisar İdarelerle sermayesinin tamamı veya ekseriyeti Hükümete ait müessesat ve idareler müstahdemininin muvakkat veya daimî olarak bir tarafa gönderilmelerinde alacakları harcirah hakkında icra Vekilleri Heyetinin 5/7/1930 tarihli içtimaında kabul edilen kararname ile merbutunun suretleri leffen gönderildi efendim.

Vekâlet dairelerine yazılmıştır.

28/7/1930

—————

1.— Bu müessesatta ameleden maada yevmiye ile müstahdem memurine yevmiyelerinin 30 mislinin tutarı teadül kanununa merbut iki numaralı cetvelde muharrer maaşların emsali hasilile yekûnlarından hangisine tekabül ediyorsa o derece maaşa malik memurine verilen harcirahlara kıyasen hesap ve tesviye edilmesi.

2.— Ücreti şehriye ile müstahdem memurine, ücreti şehriyelerinin tutarı keza teadül kanununa merbut iki numaralı cetvelde muharrer maaşların emsali hasilile yekûnundan hangisine tekabül ediyorsa o derece maaşa malik memurine verilen harcirahlara kıyasen hesap ve tesviye edilmesi.

3. — Ücret, yevmiye veya şehriyelerinin tutarı teadül kanununa merbut iki numaralı cetvelde muharrer maaşların emsali hasilile yekûnlarından hiç birine tekabül etmediği takdirde bu yekûna en yakın olan bir aşığı derece maaşa malik memurine verilen harcirahlara kıyasen hesap ve tesviye edilmesi.

4.— Ancak hususî mukavelenamelerle istihdam olunanların harcirahları müstesna olmak üzere ücretin tutarı neye baliğ olursa olsun bu miktarın yüz lira maaş derecesini tecavüz edememesi.

5. — Umum Müdürlere verilecek harcirahlarda seyahatlerinde 5 ve ikametlerinde $7\frac{1}{2}$ lira olması.

6. — Müfettişlerde 999 numaralı kanun hükmüne tevfikan yevmiye istifası.

Suret**Kararname sureti**

1931 Malî senesinden itibaren mülhak bütçe ile idare e dilecek olan inhisar idareleri ile sermayesinin tamamı veya ekseriyeti Hükümete ait bulunan müessesat ve idarelerde gündelik veya aylık ücretle çalışan memurunin muvakkat veya daimî memuriyetle bir tarafa gönderilmeleri halinde merbut esaslar dairesinde harcirah verilmesi,

Maliye Vekâletinin 6-930 tarih ve 10797/537 numaralı tezkeresile yapılan teklifi üzerine icra Vekilleri Heyetinin 5. 7. 930 tarihli içtimasında tasvip ve kabul olunmuştur.

5/7/930

REİSİCÜMHUR
Gazi Mustafa Kemal

Adliye Vekili

M. Esat

Dahiliye Vekili

Ş. Kaya

Maliye Vekili

Ş. Saraçoğlu

Nafia Vekili

Recep

Sihhat ve İçtimai muavenet Vekili

Dr. Refik

Başvekil

İsmet

M. M.

M. Abdülhalık

Hariciye Vekili

Dr: Tevfik Rüştü

Maarif Vekili

Cemal Hüsnü

İktisat Vekili

Şakir

Ş. 3**HÜLÂSA:****Arap harflerile matbu bilumum evrak ve defatir hakkında :**

No: 1080.

Arap harflerile matbu bulunması hasebile istimalden kaldırılan bilumum evrakı matbua ve defterlerin Hâzinece gösterilecek lüzuma kadar gerek imha ve gerek satılması cihetine gidilmeyerek ambarlarda hıfzolunması Maliye Vekâletinin 24-6-1930 tarih ve 10565 numaralı tezkeresile bildirilmiş olmağla tamimen tebliğ olunur efendim.

6/7/1930

HÜLÂSA :**(6000) Numaralı kurşun kalemine
mahsus lâstikler hakkında :**No: 1081.

Nevyorkta (Eber Hard Faber) fabrikasından mubayaa edilerek İstanbula vürut ve depolara sevkedilen (6000) No. lı kurşun kalemine mahsus lâstiklerin beher kutusuna (227) kuruş satış fiatı tespit ve tayin olunarak sattırılmağa başlanmış olduğundan (7) numaralı satış listesine (530 mükerrer) numara ile derç ve lüzumu halinde işbu fiat üzerinden taleptanesi tanzim ettirilerek aldırılması Maliye Vekâletinin 17-6-1930 tarih ve 247/17 numaralı tezkeresile bildirilmiş olmağla tamimen tebliğ olunur efendim.

6/7/1930

No: 306.

1930 Senesi bütçesinin 331 inci vilâyetler mefruşat faslından Vilâyetinize bir adet ideal markalı Yazı makinesi için muktezi havalename tanzim ve irsal olundu.

Mensup olduğunuz depodan taleptane ile aldırılması ve makbuzunun irsali temenni olunur efendim.

8/7/1930

.....

No : 2099.

Vilâyetinizce 1930 senesi malisi zarfında isticar edilecek Hükümet konakları hakkında aşağıdaki maddelerin ehemmiyetle nazarı dikkate alınarak cevaplarının sür'atle irsali temenni olunur efendim.

4/6/1930

1. — Bütçede bedeli icar tahsisatı gayet cüz î bulunduğundan azamî tasarrufla isticar edilecek Devairi Dâhiliyeye ait bedeli icarın mahalli tahsisi ile şehri ve senevî miktarını havi idare heyeti karar suretlerinin gönderilmesi ;

2. Millî emlakâ ait bina bulunduğu takdirde bunlardan istifade edilerek ayrıca Hükümet dairesi isticar edilmemesi.

HÜLÂSA:

Talimatnamelerin Resmî Gazete ile neşredileceğine dair :

No: 1758.

Kanun ve nizamnamelerin sureti neşir ve ilânı ve mer'iyet tarihi hakkındaki 1323 numaralı kanunun birinci maddesinin (Z) fıkrası mucibince İcra Vekilleri Heyetince tasvip ve tasdik olunan talimatnamelerle beraber alâkadar Vekillerce müştereken veya bir vekâlet tarafından münferiden kaleme alınan talimatnamelerin resmî gazetede neşri mecburiyetine dair Başvekâleti Celileden irsal buyurulan 13/7/ 1930 tarih ve 1742 numaralı tezkerenin bir sureti leffen gönderildi efendim.

Münderecatına göre muamele ifası rica olunur efendim.

Suret

Kanun ve nizamnamelerin sureti neşri ve ilâmı ve mer'iyet tarihi hakkındaki 1322 numaralı kanunun birinci maddesinin (Z) fıkrası mucibince icra Vekilleri Heyetince tasvip ve tasdik olunan talimatnamelerle beraber alâkadar Vekillerce müştereken veya bir Vekâlet tarafından münferiden kaleme alınan talimatnamelerin Resmî Gazete ile neşri mecburidir. Son aylar zarfında Vekâletlerce kaleme alınan ve tatbikine başlanıldığı halde Resmî Gazetede neşredilmek üzere Müdevvenat Müdürlüğüne gönderilmiş olan bazı mühim talimatnameler bulunmaktadır.

Ahkâmı mevzuanın bu hususta neşir için resmî Gazeteye ve neşredilmesi muktazi talimatname, umumî tahrirat ve saire gibi evrakı göndermek için de alâkadar daire ve makamlara tahmil eylediği vazife ve mecburiyetin muntazam ve gayri kabili ihlâl bir surette ifası zarurî bulunduğundan keyfiyetin gerek evrak müdürlüğüne gerek doğrudan doğruya evrak sevkeden Şuabat evrak idarelerine ehemmiyetle tebliğine müsaade buyurulmasını rica derim efendim.

13/7/1930

No: 1981.

1930 Senesi Bütçesinin (332) inci faslın (2) inci Vilâyetler kırtasiyesi maddesinden Vilâyetinize % () nakliye ücretile birlikte () lik kırtasiye tahsisatı tefrik ve bir defaya mahsus olmak üzere havalesi irsal olundu. Buna nazaran mensup olduğunuz kırtasiye deposundan tanzim olunacak talepnamesile lüzumu olan bu miktar kırtasiye ve malzemenin celbi temenni olunur efendim.

9/7/1930

HÜLÂSA:

**Himayei eşçar Cemiyetine
yardım hakkında :**

No: 1768.

Türkiye Himayei Eşçar Cemiyeti Riyasetinin tezkeresi sureti leffen gönderildi. Bu bapta lâzım gelen yardımın yapılması tamamen tebliğ olunur efendim.

15/7/1930

.....

Türkiye Himayei Eşçar Cemiyetinden yazılan 29/6/30 tarihli ve 394 numaralı tezkerenin suretidir:

Memleketimizde ağaçları çoğaltmanın ve muhafaza ve bakım usullerini tamim etmenin ve umumî bir ağaç sevgisi uyandırmanın esaslı vasıtalarından biri olan ağaç bayramları hakkında Cemiyetimiz tarafından tanzim kılınan talimatnameden miktarı kâfi matbu nüshaları Vilâyetlere gönderilmiş ve beş adedi de leffen takdim kılınmıştır.

Cemiyetimiz bayramlarda muvaffakiyeti temin için şubelerimizin mahallin en büyük mülkiye memurunun riyaseti altında çalışması esasını talimatnameye vazettirmiştir.

İlk ve son baharda şubelerimiz delâletile vakit vakit yapılacak bayramlara halkın iştirakini ve ağaca karşı hakikî bir sevgi uyandırılmasını ve halkın bilfiil ağaç dikmeğe çalışmasını temin için mahallin en büyük mülkiye memurunun ve ziraat ve orman müdür ve memurlarının azamî muavenet ve muzaheretini zımmında tebligatı lâzimedede bulunulmasını ve bütün Devlet Devairinin muttali olması için talimatnamenin ayrıca idare mecmuasile de neşrine müsaade buyurulmasını rica eder ve bilvesile hürmetlerimi arzyelerim efendim.

.....

**Başvekil İsmet Paşa Hazretlerinin
Ankara Hukuk Mektebinde
irat eyledikleri**

NUTUK

**Bu; yeni nesle memleket idaresinde
muaffakiyet yolunu gösteren
kudret kaynağı oldu.**

Başvekil İsmet Paşa Hazretlerinin dün Ankara Hukuk Mektebinin diploma tevzii merasiminde irat buyurdıkları nutku aynen karilerimize arz ediyoruz:

Aziz dinleyicilerim.

Hukuk Mektebinin bu sene yeni diplomalarını tevzi ederken yeni bir bahtiyarlık hissettim. Bu mektep mezunları hakkında 4-5 senedir işittiklerim göğüs kabartacak kadar güzeldir. Her yerde, vazifede ve hayatta, bu efendilerin daha çok muvaffak olduğunu bana hikâye ediyorlar. Bu güzel hikâye ile mektepten çıkan efendilere vazife merbutiyetlerinden başka yeni bir mükellefiyet tevcih edilmiş oluyor. Bu da mektebin dört beş senedir haklı olarak kendisine kazandığı güzel adı bir emanet bilerek bütün hayatta onu muhafaza edebilmektir. Bu mektep cümhuriyetin bütün çetin müzakerelerini geçirdiği çetin kararlarını verdiği bir şehirde onun içinde yaşayan hocaların lisanından, hitabesinden ders alarak, onların elinde tesis edilmiştir.

Arkadaşlar,

Başladığımız yeni hayatta bütün ömrünüz insanların dertlerini dinlemekle geçecektir. Hükümler vereceksiniz, bugünden itibaren sizi memleketin meseleleri ile alâkadar etmek isterim. Günün meseleleri hakkında bu sebeple size bazı malûmat verirsem sizi yormuş olmayacağımı zannedirim.

Son günlerde memlekette askerî harekât icrasını icap ettirecek, bazı hâdisat oldu. Biliyorsunuz, Van civarında huduttan geçen müsellâh çetelerin tazyiki ile, kısmen bunların telkinine kapılarak, onların gaffletine düşerek bazı köylerde siyasî ve irticaî mahiyette kıyam görüldü, irticaî mahiyet diyorum; çünkü ötedenberi bu memlekette irticaî vesilelerle fesat ilka etmek ümidi kolay tahakkuk edebilir bir şey zannolunmuştur. Binaenaleyh bunun müteşebbisleri iğfal edilebilecek safdil buldukları müddetçe teşebbüs edeceklerdir, kendileri ve iğfal edilenleri, kanunların kuvveti karşısında mükerreren aciz kaldıkça bu nesil nihayet sönecektir ve sönmektedir. Bu hâdiseyi de irticaî vesilelerle tahrik etmek istemişlerdir. Siyasî mahiyeti vesilesile söylüyorum, bu da bilhassa hudut haricinde sun' î olarak teşkil edilen bir takım cemiyetlerin siyasî emeller telkini suretile halkı kıyam ettirmek heveslerdir ; her san'atın taklidî bir safhası olduğunu bilirsiniz. Milliyet asrında milliyetin de bir takım sahtekârlara ve donlandırıcılara taklit malı yapmak vesilesi verdiğini görüyoruz. Kendi yaşamalarını temin etmek için diğer memleketlere sahte milliyet, sahte siyasî maksat satmak isteyen teşkilât vardır. Ve daima olacaktır. (Bravo sesleri) Hareket az sürdü; kıyama iştirak etmiş olanlar şiddetle mukabeleye ve cezaya maruz kaldılar; takip olunanlar tekrar geldikleri hudutların haricine çıktılar; memleketler arasında alî siyaset ve menfaat mülâhazaları bey-

nelmillel siyasette bir çok eksiklikleri ve mahzurları hoş görmeğe ve tahammül etmeğe sevkedebilir; bunlar siyaset hayatında daima vakidir. Ama esasli bir takım noktalar vardır ki onların alî siyaset menfaat veya her hangi bir mülâhazaya feda edilmesine imkân yoktur. Bu esasli noktaların başında, hudutların emniyeti ve bir memleketin komşusunun dahilî asayişine her hangi bir suretle fena müessir olmak arzusundan mülhem olmaması vardır. Bunlar esaslı noktalardır. Binaenaleyh bunların hallolunması lâzımdır. İki memleket arasında büyük siyaset ve büyük dostluk emellerine kapılmadan evel normâl münasebet tesisine imkân olup olmadığının aşikâr olması lâzımdır. Bunun meb'dei hudutlar üzerinde emniyet ve yekdiğerinin asayişine sui kasttan çekinmektir. (Alkışlar)

Çünkü, arkadaşlar, bir memlekette hattâ o memleketi idare eden kuvvetlerin arzusu hilâfına olarak diğeri memlekete karşı mütecaviz ve ifsat edici bir takım teşkilât, hattâ bu memleketin müsamahası yüzünden vücüt bulsa bile bunun mesuliyetinden teberri etmek mümkün olamaz. Mesuliyet doğrudan doğruya manevî ve siyasî bir mesuliyettir. Bilhassa istikbale ait olan ahlakî mesuliyet hepsinden fazladır. Çünkü böyle temaslar en nihayet iki memleket arasındaki münasebatı zehirler ve bundan tecavüze uğrıyan taraf ki biziz, nihayet meşru bir müdafaa icabatı karşısında kalır. Hiç kimsenin izzeti nefesine dokunmak hatırımdan geçmez. Fakat, anlaşılması lâzımdır ki, meşru müdafaa vaziyetinde kalınca onun icabatından bu memleketin çekineceğini zannetmek yanlış bir hesaptır. (Bravo sesleri, sürekli alkışlar).

Meseleyi şurada ve burada izam ve mübalağa ettiklerini iştirim bilhassa genç arkadaşlar bu gibi hâdiseler karşısında soğuk kanlılıklarını bozmamalıdır. Bilâkis kendile-

rine düşen vazifenin kıymetli olduğunu düşünerek ve o vazifeyi ifa etmek için bütün kuvvet ve salâhiyeti kendilerinde görerek bir nevi haz hissetmelidirler. Eyi vazifeye gitmek hazzı. Bu vazife bizi bilmek istemiyenlerin tahmin ettikleri kadar güç değildir. Bu memleket, bu on üç milyon Türk bunun dört beş misli kıt'alar üzerinde, dört beş misli nüfus arasında asırlarca mevcudiyetini göstermiştir. (Şiddetli alkışlar, bravo sesleri) Ne oldu da gene bu on üç milyon Türk yeni ve daha eyi şeraitte kendisinin bu sefer ancak yüzde biri kadar olanı idare edemeyecek ve hele kanuna karşı çıkan bir avuç çapulcuyu nihayet bir kaç günde yola getirmek iktidarından mahrum addedilecektir. (Şiddetli alkışlar).

Arkadaşlar, bu mektepte size hocalarımız her gün haktan, vazifeden, şefkatten bahsettiler. Cümhuriyet bütün manası ve mevcudiyeti ile haksızlıktan korkmak, elinden geldiği kadar şefkat ve yardım etmektir. Fakat halk idaresinin bir çok defalar bir çok vesilelerle tecrübe ettik ve söyledik güler yüz ve şefkatli gözünden ayrılıp ta ona düşman gözü ile bakıldığı zaman, karşıdaki meleğin nasıl tunç bir çehre olduğu derhal görülür. Mesele cümhuriyette, cümhuriyet ailesi içinde vatandaşların şefkatli ve yekdiğerini severek yaşayabilmeleri ve bu nimeti idrak etmeleridir. Eğer bunun haricinde her hangi birisi, gaflete düşerse ne kadar dikenli bir yola saptığını tecrübe edecektir. Onu hazin akıbetten kurtarmak kimsenin iktidarında değildir.

Millî para ve millî iktisat vaziyetine de temas etmeden sözümü kesmek istemem. Geçen seneki, büyük buhranın geçirdiği safahatı bilirsiniz, aldığımız neticeleri sizi yormamak için, iki üç cümlede tekrar hulâsa edeyim. Bunlardan birincisi bir defa milletin kendi bünyesine ve memleketin İktisadî kuvvetine itimat etmesidir ki bu, buhranın en şiddetli zamanında süratle kendini gösterdi ve en müessir tedbir ola-

.....

rak büyük müşkülâta süratle galebe etti. Bununla beraber fennî olarak ciddî tedbirlere lüzum vardı. Bu tedbirlerin başında millî tasarruf gelir. Millî tasarrufun, millî hayatın her şubesinde ve her istikametindeki icabatını burada uzun uzun tafsil etmek istemem. Fakat malî noktai nazardan bir çok tetkikat göstermiştir ki döviz olarak bu memleket ilk seneler için üç milyon İngiliz lirası kadar tasarruf etmek mecburiyetindedir.

Bizim ilk gündenberi aldığımız tedbirler böyle üç milyon İngiliz lirası tasarruf ettirecek istikamettedir. Ve bu tasarruf vaki olmaktadır. Bu suretlerle millî para kıymetini muhafaza ediyor. Üç milyon İngiliz lirasını daha az sarfetmek mecburiyeti olunca haricî borçlara temas etmek gayri kabili içtinap bir netice olmuştur.

Çünkü döviz sarfıyatı zannolunduğu gibi yahut işaa olunacağı gibi gayri müsmir masraf değil; büyük sanayi aleminden tedarik olunan vasıtaların yani nihayet memleketin ihtiyacına veya inkişafına yarıyan malzemenin bedelidir. Bunlardan tasarruf etmek büyük fedakârlıktır. Fakat her fedakârlığın başında passif olan tediyei tevzin mecburiyeti gayri kabili içtinap bir zarurettir. Haricî borçlara bu noktadan temas ediyorum. Tetkikat bu zaruretlere vuzuh ile meydana çıkarmıştır. Ve sabit olmuştur ki bu memleket her hangi bir teahhüdünü ifa etmekten sun'î olarak kendisini kurtarmak için her hangi bir gayri müstakim yola gitmemiştir. Millî parayı tutmak için aldığımız tedbirler ciddî idi. Millî parayı behemehal korumak için alacağımız tedbirler daima ciddî olacaktır. Bu husustaki kararlarımıza hatta muarızlarımızın toz kondurmalarına ihtimal yoktur. Zaten aldığımız müsbet neticeleri başka türlü elde etmeğe de imkân yok idi. Malî vaziyeti ıslah etmek için ihtiyar edilen fedakârlık hakikaten nazarı dikkati celbetmeğe lâyıktır. Vergi olarak bu memle-

ketin verdiği para bu milletin umumî hizmetler için verebileceği azamî hududa varmıştır. şimdi hariçten vesait tedariki için döviz sarfetmede imsak fedakârlığı geliyor ki bu da diğer fedakârlıkların hepsi kadar kendisini hissettirecektir. Söylemek ve nazarı dikkatinizi celbetmek istediğim nokta bir devletin döviz sarfiyatından sarfinazar etmesi, büyük bir fedakârlık demek olduğunu anlatmaktır.

Bugün devam eden hal bu tasarrufların millî paranın halini ve istikbalini tehlikeden koruyacak istikamettedir. Yani şimdiden alınmış olan tedbirler, filen millî parayı istikbalde bir tehlikeye maruz bırakmıyacak vaziyettedir. Bugünkü mesele, alınan tedbirlerin, kat'î esaslara raptolunmasıdır. Demek istiyorum ki, haricî borçların, içinde bulunduğumuz vaziyetin icabına göre, kat'î kararlara raptolunması yolundayız. Haricî borçlar meselesi kat'î karara raptolunmadan muvakkat itilâf ile temdit olunmaz. Çünkü nihayet memleketi inkişaf vesaitinden mahrum etmeği icabettiren fedakârlıkların muayyen ve bittabi tahammül dahilinde olduğu bilinmek lâzımdır. Memleket inkişaf ettikçe borç artar sistemi bu memlekete istikbalde serbest inkişaf hakkını tanımamaktır. Borç ameliyesi halin zaruretine uygun olarak bir defa kestirilirse memleket çocukları kendi faaliyetlerinin kendi inkişaflarına yarayacağını bilirler.

Bu esas haricinde bir muvakkat itilâf kabul edemiyeceğimizi izah etmiş oluyorum. Çünkü memleketin ihtiyar edeceği fedakârlıklar ne olursa olsun onları dediğim gibi tesbit ettikten sonra istikbalini her türlü kasttan azade bulundurmayı mesul adamların başlıca vazifelerinden sayarım. (şiddetli alkışlar).

Günün güzel havadisinden biri olmak üzere şimendiferlerimizin Anadolunun yarısını aştığını işitmişsinizdir. Bizim şimendiferlerimizde tariz ederler. Tarizlerin başlıca mes-

.....

nedi bunların sevkulceyşî hatlar olduğu iddiasıdır. Yani biz tedarik edebildiğimiz para ile yalnız askerî hatlar vücuda, getiririz. Vakıa milletlerin şimendifer inşaatında böyle nazariyeler vardır. Askerî hatlar... İktisadî hatlar gibi...

Bir hat münhasıran askerî ve sevkulceyşî maksat için yapılmıştır, iddiası o zaman doğru olur ki memleketin iktisadî ve idarî ihtiyacı için o hat lüzumsuz olsun. Bir memleket ki en iptidai ihtiyacatını temin edebilmek için bu şimendiferlere muhtaçtır. O şimendiferlerin bin evsafı içinde yalnız sevkulceyşî mahiyetlerini tebarüz ettirmeğe çalışmak, ya bilmemektir veya kasten tariz etmektir. Nihayet bir erzak arabası, elbette sırasında silâh da ilaç ta taşır. Yapılan şimendiferler de sırasına göre vazifesini ifa edecektir. Bu itibarla sevkulceyşî ehemmiyeti vardır denebilir. Pek eyi efendim, vardır. Hatlar Anadolunun yarısına erişti... Ve memleket iki misli daha kuvvet buldu. Fena mı oldu? Elbette daha eyi oldu. Nihayet ısrar edilirse bütün faydaları yanında sevkulceyşî vazifeleri de vardır. Ve ondan da bu memleket kuvvetli ve müstefit olur. Kuvvet iktisadî ve medenî yolda bir milletin inkişafı için gayri lâzım değildir.

Millî hayatı takip ederken ilk gündenberi dikkat ettiğimiz nokta her sene biraz daha ileri gitmiş olmak ve müşkülât ne kadar çok olursa olsun devir devir hesap görünce yeni bir şey yaptık ve yeni bir merhale atladık diyebilmektir. Bilhassa genç hukukçularımız bu muvazeneyi kendi nefislerinde yapsınlar. Bunu çok tavsiye ederim. Çünkü vakit vakit böyle muhasebe yapıldıpta, ileriye doğru gidildiğini, gidilmek ihtimali kuvvetli olduğunu görmedikçe hayat ma-

.....

nasız bir yükten ibaret kalır. Bununla sebati ve tahammülü zayıf olanların müşkül zamanlarda işin neticesi çıkmıyacak gibi bir fikre saplanıp meyus olmalarına hak vermiş olmak istemem. Bilâkis ondan korumak isterim. Muvaffakiyet, arzu edildiği gibi sühuletle kapısından geçilir bir mahiyet göstermez; bilâkis her defasında muvaffakiyet yolunda rasgelinen manileri, insanların ancak çalışarak aşmaları ile elde edilebilir.

Arkadaşlar, ömrünüz (tekrar edeyim ki) insanların karışık dertlerini dinlemekle geçecektir. Dilerim ki hükümlerinizde fevkalbeşer dereceye çıkan bir adalet zihniyeti sizin rehberiniz olsun.

(Şiddetli ve sürekli alkışlar).

Gayri Resmî Kısım

İdarî Heyetler

İstişarî idareler veya Heyetler :

Kuvvei icraiye uzuvlarını, istişare ve talep edilen meseleler üzerinde noktai nazarını serdetmek suretile tenvir etmek üzere bunlara heyetler terfîk edilmesi prensipi vazedilmiştir. Bu heyetlere istişarî idareler veya heyetler tesmiye ediliyor. Bu idareler dairelerin bugün birer mütemmimi olarak telakki edilmektedir. Bu idare, veya heyetlerin ihdası iki ihtiyaca tekabül etmektedir.

1. — İdare edenlerin ittihaz edecekleri mukarreratın mutahassısı olan bu heyetler tarafından idare edenlerin hukuk ve salâhiyetlerini tahdit ve tecavüz etmemek kayd ve şartile müzakere ve karara raptını te'min eder. Zira idare edenlerin büroları, işleri, bir azda silsilei meratibe riayet şeklinde yalnız ihzar etmekle iktifa ederler, ve müzakere edip bir karar vermezler.

Doğrudan doğruya idare edene gelince esasen ittihaz edeceği karar hususunda ihtisası yoktur. Meselâ parlamanter rejimdeki bir nazır gibi. Halbuki müzakere edip rey vermek hakkını haiz istişarî heyetler veya idareler tesis etmekle müzakere ve münakaşanın muhassenatından istifade edilir.

2. — Bir de bu heyetlerin meslekî menfaatlar için sırf istişarî mahiyette birer mümessil rolünü ifa etmesi arzu ediliyordu. Netekim ziraat ticaret ve sanayiın devlet teşkilâtında siyasî mümessili «parlamento azası» mevcut değildir. Binaenaleyh siyasî teşkilâta malik olmayan bu meslekî menfaatları temsil edecek icraî kuvvetten sarfı nazar hiç olmazsa istişarî bir mümessil lâzımdır.

Bu noktai nazar kabul edilince iki nevi heyet meydana gelir. (1) birincisi: sırf idarî heyetler : Şûrayı Devlet, vilâyeti idare heyeti, ve saire gibi. (2) ikincisi meslekî heyetlerdir ki bunlar da ticaret, sayü amel, sanayi ve maarif heyetleridir.

Karar ittihaz etmek salâhiyetini haiz siyasî heyetlerin «meclisi meb'usan» hukuk ve salâhiyetlerinin inkişafı istişarî heyetlerin salâhiyetlerini tenkis ve hukuklarını tahdit etmekle beraber, istişarî teşkilât gene mevcudiyetini muhafaza edebilmiştir. Filvaki idari bir heyet mahiyetinde telâkki edilen Şûrayı Devlet filen kanun ihzar etmek salâhiyetini gaye etmişse de diğer taraftan kanunların tatbiklerinde mühim roller oynayan idarei umumîye nizamnamelerinin ihzarındaki salâhiyeti tezayüt etmiştir. Ve vazih olmayan idarî meseleler hakkında kıymetli noktai nazırlar serdetmekte devam etmektedir.

Meslekî ve hususî heyetlere gelince: Bunlarda mevcudiyetlerini yalnız muhafaza etmekle kalmamışlar, belkide âdetleri, görülen ihtiyaç ve lüzûm üzerine her gün tezayüt etmekte bulunmuşlardır.

«Her nezarete nazırın, noktai nazarını aldığı heyetler vardır ki bazan nazırlar bu heyetlerle istişare ve bazan da bu heyetlerin verdikleri kararları infaz etmek mecburiyetindedirler. Bu heyetler bazan aynı zamanda inzibatî hükümler veren mahkemeler vaziyetindedirler.

.....

Bu heyetlerin azalarının sureti intihap ve tayin şekillerini tebdile bir temayül vardır. Evvelce bu hey'etlerin azaları nezaret memurlarından tereküp ederken eylevm idare haricinden zaman zaman değışmek kaydile alman zevat da bu heyetlere iltihak ettirilmektedir.

Ticaret âli meclisi, muaveneti umumiye âli meclisi, mesai meclisi umumisi ve saire. Bu heyetlerin azaları ekseriyetle nazırlar tarafından tayin olunurlar.

Şûrayı Devlet:

Şûrayı Devlet kuvvei merkeziyenin istişarî meclisidir, Her hususta ve umumî mesailde salâhiyeti vardır.

Şûrayı Devlet ehemmiyetini daima muhafaza etmiştir. Zira istişarî şekilde müzakere edici ve karar verici bir rol oynamaktadır. Vereceği kararların icra kuvveti yoktur, ve kararları ile icra makamlarının faaliyetlerine müdahale etmez.

Diğer taraftan Şûrayı Devlet her muntazam bir nehci idareye lüzumu olan bir tesisdir. Şûrayı Devlet hem ilmin ve hem de idarenin vicdanını temsil eder. Her vicdan gibi Şûrayı Devlet te hem tetkik eder ve hem de hükmeder. Şûrayı Devletin kendine mahsus bir karakteri vardır. O da her zaman ve her sırada istenilen şekil ve surette tahvil olunabilmesi kabiliyetidir.

1.— Şûrayı Devlet daima pek çok salâhiyetlere malik olmuştur. Bu günkü sekili: İdarî bir heyeti ve idari bir mahkemedir.

İhtilâlden evvelde Şûrayı Devlet aynı evsafı haiz idi. Fazla olarak meclisi vükelâ rolünü de oynamakta idi. Zira her şey oradan geçirdi.

2. — Şûrayı Devlet memurini meslek memuru olarak telâkki edilmez iken bugün Şûrayı Devlet tamamile meslek erbabından müteşekkildir.

3. —Şûrayı Devlet bugün muhtelif şekillerde icrayı faaliyet eder. Bazan daire halinde hususî içtimalar, bazan umumî şekilde heyeti umumiye halinde ve bazan da mahkeme şeklinde içtimalar akteder. Bu tenevvü hükümetin nageh zuhur ve karışık olan yevmî taleplerini temin etmektedir.

Fransa Şûrayı Devlet memurini teşkilâtı:

Şûrayı Devlet memurini iki kısma ayrılır. Birincisi: meslek memurini, İkincisi fevkalâde memurindir. Meslek memurini meyanında «1 » Şûrayı Devlet azaları meyanından intihap edilip iradei milliye ile tayin kılınmış bir reisi sani, Başmuavin payesini haiz ayrıca bir kâtibi umumî, daavi dairesine merbut ve gene başmuavin payesini haiz ayrıca bir kâtibi hususî.

(2) 35, Şûrayı Devlet daimî azaları, 37 Şûrayı Devlet muavinleri, 18 birinci sınıf hulefa, 22 inci sınıf hulefaki cem'an Şûrayı Devlet 112 memurdan mürekkeptir.

Şûrayı Devletin fevkalâde memurini meyanında : 2 : Şûrayı Devlet azası vardır. Faal dairenin en yüksek memurini ki her nezaretin müdiri umumileridir. Şûrayı Devlete dahil olmak hakkını haizdirler. Bu suretle idarelerde Şûrayı Devlet arasındaki münasebatı idame etmektedirler.

Fevkalâde azalar iradei milliye ile tayin olunurlar, ve faal idareden çekildikleri zaman azalıkları da derhal sakıt olur.

Şûrayı Devlet azalan: heyeti vekile kararile tayin ve azledilirler. Şûrayı Devlet azası olabilmek için 40 yaşını ik-

.....

mâl etmiş bulunmak kaydından mâda başka bir şart aranılmaktadır. Yalnız devlet reisi münhâl olan azalıklardan sülûsanını başmuavinlerden intihap etmek mecburiyetindedir.

Muavinler, umumî kâtip ve hususî kâtip, daire reislerinin inhası üzerine Reiscümhur tarafından tayin olunurlar, ve azillerinde ayrıca iradei milliyeye iktiran etmesi meşruttur.

Muavin olabilmek için asgarî 30 yaşında olmak lâzımdır. Dört münhalde üçüncü birinci sınıf hulefâ meyanından muavinliğe terfii mecburidir.

Şûrayı Devlet birinci sınıf hulefalığa ancak ikinci sınıf hulefa terfi edebilir. Tayinleri yine iradei milliyeye ile olur. Terfileri, reisi saninin veya daire reislerinin inhası ile olur. Sin mecburiyeti asgarî 25 azamî 34 tûr.

Şûrayı devlet kinci sınıf hulefalığına gelince: bunlarda mevcut nizamata mucibince müsabaka ile alınır. Sin asgarî 21 azamî 26 dır.

Askerlik vazifesini ifa etmiş olmak, ve bazı diplomaları haiz bulunmak, müsabaka şeraiti meyanındadır. ikinci sınıf hulefalar sınıflarında azamî sekiz sene kalacaklardır.

Şûrayı Devlet azaları, muavinler, birinci sınıf hulefa, azamî iki sene müddet için memuriyetlerinden uzak bulunabilirler, ve vazii kanun bu şekli kabul etmiştir. Zirâ kanunen şûrayı devlet azaları, muavinleri ve birinci sınıf hulefâ şûrayı devlet memurini meyanında iken başka hiç bir ücretli resmî memuriyet kabul edemezler, ve hattâ hükümetten tahsisat alan hususî şirketlerin administratörlüğü gibi hususî memuriyetler kabul edemezler.

Yalnız bu umumî kaidenin iki istisna vardır: Şûrayı devlette azâ olanlar berrî ve bahrî zabıtlık, köprü, maden, bahriye, yüksek tedrisât profesörlüğü yapabilirler.

Bunlar hariçteki memuriyetleri devam ettiği müddetçe iki taraftan maaş alamamak şartıyla şûrayı devletteki müktesep haklarından istifade ederler.

Şûrayı devletin iki teşkilâtı vardır. Birincisi idarî teşkilât, ikincisi idarî davalar hakkında ki teşkilât. İdarî teşkilât : (1) daireler, (2) bir veya iki dairenin içtimai (3) heyeti umumiyedir. İdarî olan bütün bu içtimalar aleni değildir.

1. — Şûrayı devletin İdarî teşkilâtı: şûrayı devlet 4 İdarî daireye münkasemdir. Bu taksimat nezâretlere nazaran yapılmıştır. (1) adliye ve hariciye (2) dahiliye, maarif ve güzel san'atlar (3) maliye, bahriye, harbiye, müstemlikât (4) nafia, posta ve telgraf, ziraat, ticaret, sanayi mesai ve basireti içtimaiye.

Her daire dört aza ve bir reisten mürekkeptir.

Fevkalâde olan azalar yalnız daavi dairesinden maada olan dairelere tayin edilirler. Adliye nazırının daavi dairesinden mâdâ her daireye riyaset etmeğe hakkı vardır.

Halbuki diğer nazırların dairelere girmeğe hakları yoktur. Her daireye tevzi edilmiş olan azâ, muavin ve hulefâlar her üç senede diğer dairelere nakledilirler. Azâların nakli iradei milliye ve muavin ve hulefâların nakli adliye nazırının kararı ile yapılır.

İdarî daireler, meslekten olan üç azânın mevcut bulunması kaydile ancak ittihazı karar edebilirler. Tesavii ârada reislerin bulunduğu taraf ekseriyettedir. Daireler bazan kat'î karar verebilirler isede ekseriyetle bu kararları kat'î olmayıp heyeti umumiyede tekrar müzakere edilir.

2. — Bir veya iki dairenin içtimai: bazı mesail birden ziyade dairede müzakere edilmeği istilzam eder. Bu takdirde bu daireler tevhit edilir. Tevhit keyfiyeti ya adliye nazırı tarafından ve yahut şûrayı devlet reisi sânisî ta-

rafından icra edilir. Müctemi heyete adliye nazırının gaybubetinde şûrayı devlet reisi sanisi ve yahutta en kıdemli olan daire reisi riyaset eder.

3.— Heyeti umumiyyeye gelince: Şûrayı Devlet heyeti umumiyesi adliye nazırı, şûrayı devlet reisi sanisi, nazırlar, meslekten olan şûrayı devlet azâları, fevkalâde azalar, muavinler, hulefâ ve kâtibi umumiden teşekkül eder. Adliye nazırı riyaset eder. Bulunmadığı zaman reisi sani riyaset eder. Her ikisede bulunmadığı zaman en kıdemli aza heyeti umumiyyeye riyaset edecektir.

Heyeti umumiyenin ittihazı karar edebilmesi için 16 azayı daimenin bulunması meşruttur. Tesâvii arada reisin tarafı ihrazi eksreriyyet eder.

Müzakerelerde rey vermek hakkını haiz olanlar:

1.— Adliye nazırı, diğer nazırlar (yalnız kendi dairelerine ait olan mesailde)

2.— Daimî Şûrayı Devlet azalan (her mesailde)

3.— Fevkalâde şûrayı devlet azâları (yalnız dairelerine ait olan mesailde). Diğer dairelere ait olan işlerde istişarî mahiyette noktai nazarlarını dermeyan edebilirler, fakat rey veremezler.

4.— Muavinler yalnız raportörü oldukları mesailde (diğer mesailde rey veremezler.)

5.— Hulefâ yalnız raportörü oldukları mesailde istisarî mahiyette noktai nazarlarını dermeyan edip rey verebilirler, Heyeti umumiyenin bu şekildeki müzakeresinden sonra iradei milliyeye iktiran eden her karar, ya idarei umumiye nizamnameleridir, ve yahutta idarei umumiye nizamatı şeklindeki nizamnamelerdir.

Şûrayı Devletin salâhiyetleri:

Şûrayı devletin idari salâhiyetleri olduğu gibi idari davalar hususunda da salâhiyeti vardır. Bazan teşriî salâhiyeti de olduğu söylenmekte ise de bazı devirlerde filhakika şûrayı devletin teşriî salâhiyetleri varmış, fakat elyevm bu salâhiyeti yoktur. Kanunların ihzarında artık müdahalesine lüzüm kalmamıştır. Şayet filiyatta kanunların bazan ihzarına yardım etmekte isede buda sırf idari nokta nazardan bir konsültasyon şeklindedir. Şûrayı devletin idari salâhiyetleri meyanında: hükümet tamamilen serbest bulunmak şartile kendine gönderilen bazı hususatta beyanı mütalea etmektedir.

Şûrayı devletin müdahalesi bazan ihtiyarî ve bazan mecburidir.

Mecburidir, şayet kanun vazîhen şûrayı devletin mutaleasını almak mecburiyetini tasrih etmiş ise. Şayet kanunda böyle bir sarahat yoksa hükümet Şûrayı Devletin mütaleasını almakta muhayyerdir.

Türkiyede Şûrayı Devlet tarihcesi :

Şûrayı devlet Aptülaziz zamanında Ali Paşa tarafından teşkil edilmiştir.

1284 tarihinde beş daireden mürekkep idi. (1) umuru mülkiye ve zabıta ve harbiye, (2) umuru maliye ve evkaf, (3) umuru adliye, (4) umuru ticaret ve ziraat ve nafia, (5) umuru maarif.

1286 tarihinde ise mülkiye ve maarif daireleri birleştirilmiş ve müceddeden muhakemat daireleri teşkil edilmiştir.

.....

1288 senesinde yeni bir teşkilât ile tanzimât, muhakemat ve dahiliye daireleri namı altında 3 daireye irca edilmiştir.

1303 tarihinde mahakimi adliye ile idarî mahakim arasında tekevvün eden mercii dava ihtilâfatının halli encümeni ihtilâfa tevdi edildiğinden muhakemat dairesinde vazife yalnız memurinin muhakematına münhasır kalmıştır.

1312 tarihinde muhakemat daireleri lağvedilerek memurin muhakematile işğal etmek üzere Şûrayı devlet, bidayet, istinaf ve temyiz mahkemeleri tesis edilmiştir.

1324 de şûrayı devlette yeni bir teşkilât yapılmış tanzimat, mülkiye, maliye, nafia ve maarif daireleri tesis edilmiştir.

1325 deki tensikatta şûrayı devlet daireleri mülkiye ve maarif, tanzimat, maliye ve nafia dairelerinden mürekkep idi.

1329 da Şûrayı Devlet memurin muhakematı, muhakimi adliyeye tevdi edilmiş olmakla şûrayı devletteki mahkemeler ve encümen ihtilaf lağvedilmiştir.

1338 tarihinde Şûrayı devlet lağvedilmekle memurin muhakematına ait mesail ile işğal etmek üzere büyük millet meclisinde memurini muhakemat encümeni ve memurini muhakemat heyeti teşkil olunmuştur.

341 tarihinde şûrayı devlet dört daireden mürekkep olmak üzere yeniden teşkil olunmuştur.

Elyevm (1) mülkiye (2) tanzimat (3) maliye ve nafia (4) daavi daireleri mevcuttur. Azanın devaire tefriki Şura reisine aittir.

Türkiye şûrayı devletinin vezaifi : Şurayı devletin vazifesi mahdut ve muayyendir. Şûrayı devletin vazifelerini kendi kanunu ile diğer kanunlar tayin etmektedir.

.....

Şûrayı devletin vazifeleri teşkilâtı esâsiye kanununun 51 inci maddesinde musarrahtır.

«İdarî daavi ve ihtilâfları rüyet ve hal, hükümetçe ihzar ve tevdi olunacak kanun lâyhaları ve imtiyaz ve mukavele şartnameleri üzerine beyanı mütalea, gerek kendi kanunu mahsusı ve gerek kavanini saire ile muayyen vezaifi ifa etmek üzere bir şûrayı devlet teşkil edilecektir denilmiştir.

Şuhalde kanunda da görüldüğü veçhile şûrayı devlet (1) hükümet tarafından ihzar ve tevdi olunacak kanun lâyhaları hakkında mütalea beyan ve bilûmum nizamname lâyhalarını tetkik etmek. (2) kanunlar ve nizamlar mucibince kendisine tevdi olunacak hususâtı rüyet etmek. (3) hükümetçe havale olunacak her nevi mesail hakkında beyanı mütalea etmek (4) davaları rüyet ve fasletmektir.

Dairelerin vezaifine gelince: mülkiye dairesi dahiliye ve maarif işlerini, maliye ve nafia dairesi maliye, nafia ve iktisat işlerini, tanzimat dairesi bilumum nizamlar lâyhalarını, daavi dairesi idarî dava ve ihtilâfları tetkik ve tezekkür eder.

İdarî daireler kendilerine kanunen ait olan hususâtı müzakere ettikten sonra mesele bir de heyeti umumiye tevdi edilir.

Şûrayı devlet kanununun 17 inci maddesi idarî dairelerde görülen işlerden heyeti umumiyede tetkiki iktiza eden hususâtı tesbit etmiştir.

1. — Kavanin ve nizamât lâyhaları.
2. — Maden imtiyazına ait mukavelename ve şartname lâyhaları
3. — Nafia işleri imtiyazları ve bu imtiyazı mutazammın veya ona müteallik ihâlelere ait mukavelename ve şartname lâyhaları.
4. — Teşkilâtı esasiye kanununun 52 inci maddesi mu-

cibince tedvin olunacak nizamnamelere müteallik mukarreratı tefsiriye.

5. — Cemiyetlerin menafii umumiyeye hadim olup olmadıklarına müteallik mukarrerat.

6. — Heyeti umumiyede rüyeti kavanın ve nizamata icabından olan mevat.

7. — Şûrayı devlet reisinin veya ait olduğu vekâletin veya şûrayı devlet dairelerin sevkine lüzum gösterdikleri sair mesail.

Şûrayı devletçe tetkik ve tezekkür olunacak bütün idarî işler başvekâletten havale olunur. Ve bu bapta tanzim olunacak mazbatalar başvekâlete takdim olunur. (Madde 18).

Şûrayı devletin doğrudan doğruya sureti kat'iyede tetkik ve niyet ettiği mevat ;

1. — Rüyeti mahakimi adliyenin vazifesi haricinde bulunan mesail hakkındaki idari muamelât, ve mukarrerattan dolayı hukuku muhtel olanlar tarafından ikame olunan davalar.

2. — Hidematı umumiyeden birini ifâ maksadiyle aktedilen mukavelelerden dolayı âkitler arasında tekevvün eden ihtilâflar.

3. — İdarî kararların tayin manası.

4. — İdarî mukarrerat ve muamelât hakkında salâhiyet ve şekil ve esas ve maksat cihetlerinden birile kanuna ve yahut nizama muhalefetinden dolayı iptali için alâkadarlar canibinden ikame edilen idarî davalardan vekillerin, valilerin, mukarrerat ve muamelâtı alehinde olanlar.

5. — İdarî makamlar arasında vazife ve salâhiyetten mütevellit ihtilâflar.

Şûrayı devlette temyiz suretiyle nihaî ve kat'î olarak tetkik edilen mevat:

1.— Bir meclisi idareden verilip mafevk meclisi idarede ikinci derecede tetkik edilen kararlar.

2. — Vilâyet meclisi idarelerinden verilen kararlar.

3. — Meclisi idarelerden başka İdarî mercilerden sadir olan kazaî kararlar.

4. — İdarî meseleler hakkında hususî kanunlarla muayyen temyiz mercilerinden çıkan kazaî kararlar.

Daavi dairesi idarî davaların heyeti aleniyyede faslı lâzım gelenlerden madasını rüyet eder.

Daavi heyeti aleniyesi atideki hususata müteallik daaviyi rüyet eder.

1. — İdarî makam ve heyetlerden sadir olan muamele ve kararlar hakkında salâhiyet ve şekil ve esasi ve maksat cihetlerinden birile kanuna ve yahut nizama muhalefetten dolayı alâkadarlar tarafından ikame olunacak iptal davaları.

2. — İktisat ve nafia işleri imtiyazatı hakkındaki ihtilâfat.

3. — Maadin tasarruf ve ruhsat imtiyazatı hakkındaki ihtilâfat.

Şûrayı devlet heyeti aleniyesi reisin, devair rüesası ile badelistişare daavi dairesine memur olmiyan rüesa ve aza meyanından intihap edeceği dört zatın, daavi dairesi heyetine iltihâkiyle teşekkül eder.

İşbu dört zat bir sene için intihap olunurlar. Tekrar intihapları caizdir. Heyeti aleniyyeye, daavi dairesi resisi bulunmadığı zamanlarda heyet meyanından diğer devair rüesasından hazır olanlar varsa onların, yoksa daavi dairesi azasının en kıdemlisi riyaset eder.

Türkiye’de şûrayı devlet teşkilâtı : Şûrayı devlet başvekalâte merbut olup bir reisin tahtı idaresinde dört daire reisi ile 16 azadan mürekkeptir. Şûrayı devletin heyeti tah-

ririyesi, aza hakkını haiz bir başkâtibin idaresinde devair başmuavinleri ile muavin ve mülâzım ve mazbata ve sicil ve evrak kalemleri müdürlerde kâtiplerinden tereküp eder.

Şûrayı devlet azalarının sureti tayini: Şurayı devletin reisi ve devair rüesası ile azası ve başkâtibi dahiliye ve adliye vekillerinin huzur ile ve adliye encümenlerinden müştereken gösterilecek üç misli namzet meyanından büyük millet meclisince intihap olunur.

Ve bunların azilleri büyük millet meclisinin ekseriyetince tasdik olunmadıkça azlolunamazlar.

Şûrayı devlete reis ve aza ve başkâtip olacak zatlerin atideki evsafı haiz olmaları meşruttur.

1. — Kırk yaşını ikmal etmiş olmak.
2. — Mekâtibi âliyeden mezun bulunmak.
3. — Müsteşarlıklarda, valilik ve mutasarrıflıklarda hüsnü hizmeti ve muvaffakiyeti görülmüş ve yahut kanunen mahkemei temyiz azâlığına kespi istihkak eylemiş zevattan veya evvelce vilâyatta lâakal üç sene memuriyette bulunmuş ve devairi merkeziye erkânından ve şûrayı devlet baş muavinlerinden bulunmak veya bulunmuş olmak lâzımdır.

Şûrayı devletin diğer memurlarına gelince:

1. — Beş başmuavin.
2. — Beş birinci sınıf muavin.
3. — Dokuz ikinci sınıf muavin.
4. — Beş birinci sınıf mülâzım.
5. — Dokuz ikinci sınıf mülâzım vardır.
6. — Bunlardan maada bir mazbata kalemi müdürü.
7. — Bir sicil müdürü.
8. — Bir evrak müdürü.
9. — Sekiz birinci sınıf kâtip.
10. — On ikinci sınıf kâtip.
11. — On iki üçüncü sınıf kâtip ki mecmuan şûrayı devlet 88 me'-murdan mürekkeptir.

.....

Muavinler ve kalem müdürleri şûrayı devlet encümeninin intihabı ve reisin başvekâlet vesatalatı ile inhası ve Reiscümhurun tastığı ile, ve mülâzımler ile kalem kâtipleri encümenin intihabile makamı riyasetçe tayin olunurlar.

Başmuavinlikten azalığa intihap ve tayin olunacakların lâakal üç sene başmuavinlikte ve lâakal üç sene vilâyet memuriyetlerinde bulunmuş olmaları meşruttur.

Birinci ve ikinci sınıf muavinlikler ile birinci sınıf mülâzımlıklere bir derece madun sınıfta bulunanlar intihap ve tayin olunurlar. Bulunduğu sınıfta lâakal üç sene hizmet etmeyenler mâfevk sınıfa terfi olunamazlar.

İkinci sınıf mülâzımlıklere mekâtibi âliye mezunları meyanından bilmusabaka ehliyeti faik görülenler intihap olunurlar. Bunların sinleri otuzu mütecaviz bulunmaması şarttır.

Bizde bir de şûrayı Devlet encümeni vardır ki: devair rüesâsıdan reisin tensip edeceği bir âza ile baş kâtipten teşekkül eder. Encümene devair rüesâsından en kıdemlisi riyaset eder. Encümen, muavinler ve kalem müdürünün inhası vazifesinden maada dahilî nizamnamesine ve memurin ve müstahdeminine ve saireye mütallik makamı riyasetten tevdi olunan inzibatî, idarî meseleler hakkında müteleasımı beyan eder.

Şûrayı Devlet heyeti umumiyesi — Şûrayı Devlet bazı mesailin tetkiki için heyeti umumîye halinde inikat eder.

Heyeti umumiyeye reisi bulunmadığı zaman hazır bulunan devair rüesâsından en kıdemlisi riyaset eder. Her daireye kendi dairesi reisi ve bulunmadığı zaman o daire azasının en kıdemlisi riyaset eder.

Kanunun 14 üncü maddesi mucibince tanzimat mülkiye, maliye ve nafia, daavi dairelerde heyeti umumiyede mürettep adedin nısfından ziyadesi hazır olmadıkça müzakere ve muhakeme icra ve karar ita olunmaz.

Devair ile heyeti umumiye de karar ve hükümler mevcut ve heyetin ittifakı ile ve ihtilâf vukuunda mutlak ekseriyetle ittihaz ve ita olunur. Daavi dairesinden maada dairelerde reyler müsavi olursa diğer dairelerden birinin en kıdemli azası davet olunarak anın iştirakile mesele halledilir. Heyeti umumiyede reyler müsavi olursa reisin bulunduğu taraf tercih olunur.

Şurayı Devlet: Avrupa devletleri kanunları mukayesesi.

İngilterede, Prüsyada ve İsviçrede Şurayı Devlet teşkilâtı yoktur. Halbuki diğer devletler teşkilâtında Şurayı Devlet mevcuttur. Bu devletlerin teşkilâtı aşağı yukarı Fransa sistemine müşabihdir. Pek lüzumlu olan bu tesisin ifâ ettiği kıymetli hidemattan Şûrayı Devlet teşkilâtı olmayan Devletler nasıl müstağni kalmaktadırlar?

Binaenaleyh bu hidematın başka hangi teşekküllere ifâ ettirildiğini hulâsatan izâh edelim.

İngilterede idarî davalar mevcut olmadığı için hususî bir mahkemeye lüzum olmadığı tabidir. İngilterenin sulh hakimleri bir çok ahvalde vilâyet idare heyetlerinin ve hattâ valilerin ifâ ettikleri vazifeleri ifâ etmektedirler. Hatta İngiliz sulh hakimleri idarî vazifeler ifâ etseler bile hakimlik sıfatını muhafaza ederler. Yalnız meselenin istinaf edilmesine kanun müsait ise evrak mahkemeye tevdi edilir. Binaenaleyh otoriteler arasında ihtilâfî mucip hiç bir mesele mevzuu bahs

olamaz. İdarei umumiye nizamnameleri İngilterede parlamento tarafından yapılır. Ve bunların her noktaı nazardan tevsiî veyahut tefsiri gene parlamento tarafından icra edilir. Bazan meclisi nüzzarin idarei umumiye nizamnameleri şeklinde nizamname yapmasına tesadüf edilmektedir.

Son zamanlarda İngiltere meclisi nüzzarı muayyen bir mesele hakkında nizamname yapmak salâhiyetini haizdirler.

İsviçrede memleketin kantonlara taksim edilmiş olması Şûrayı Devlet teşkilâtına lüzüm göstermemektedir. Mahaza Şûrayı Devlet İsviçrede işidilmemiş ve tanınmamış bir teşkilât değildir. Fakat bizim bildiğimiz mânada değil. Orada Şûrayı devletin başka bir manası vardır.

İhtilâflar federal mahkeme tarafından rüyet edilir, ve aynı zamanda federal mahkemesi muayyen bazı idari ihtilâfları da halleder. Memleketin çok küçük olmasından nizamatin veyahut sair idari mevzuatın tanzimi mahalli idarelere terkedilmesişse kanton hükümetleri tarafından yapılabilir.

Prüsyaya gelince: kanun metinleri ve bu hususta tetkikatta bulunan müelliflerin eserleri tetkik edilir ise 1848 den evvel büyük bir rol oynayan Şûrayı Devletin mevcut olduğu zehâbı hasıl olur. Ve filhakika prens ve yüksek memurlar gibi bir çok şahsiyyetler bu teşekkülün hukukan azasıdır, diğer aza olan memurlar ise kıralın emniyet ve itimadını kazanmış olmak, şartile azalığa tayin edilirler.

Görülüyor ki Prüsyâ'da Şûrayı Devletin daimi azaları yoktur. Belki fevkalâde âzaları vardır. Mahazâ ismen mevcut olan bu heyet hiç bir zaman içtima etmemiştir. 1855 tarihli mösyö Mantofelin hatıratında : «Reisi nüzzar» Şurayı

devletin yegâne salâhiyeti kanun projelerini tetkik etmekte. Esasen Prusya parlamentosu Şûrayı Devleti meşrutiyete muhalif bir uzuv olarak telâkki etmekte idi. Prusya Şûrayı Devletinin idarî ihtilâfları halletmek salâhiyeti ve ne de idarî salâhiyeti mevcuttur. Prüsya'da idarî ihtilâflar, idarî davalar, idarî ihtilâflar mahkemeyi aliyesinde tetkik ve rüyet olunur. Ve idarî salâhiyetlere gelince bu da meclisi nüzzarın salâhiyeti dahilindedir.

Birazda Şûrayı Devlet teşkilâtını haiz Devletlerden muhtasar surette bahsedelim.

İtalya Şûrayı Devleti 1865 senesinde tesis edilmiştir. Şûrayı devletin vazifesi şunlardır. (1) kanunların talep ve tespit ettikleri meselerlerde noktai nazarını dermeyan etmek. (2) nazırlar tarafından gönderilen kanun projelerini tetkik ve kanunları ihzar etmek. (3) idarei umumiye nizamnamelerinin tanzim ve ihzarında. (4) iadei mücrimin meselelerinde (5) idarî tetbirlerde noktai nazar dermeyan etmek. (6) ve salâhiyeti tecavüz meselesi gibi idarî hataların tetkiki vazifeleridir.

İtalya şûrayı devletin atideki meselelerde hakkı kazasını istimal eder. (1) adliye ve idare otoritesi aralarındaki ihtilâflarda (2) devlet ile alacaklıları arasındaki mukavele ihtilâflarında (3) tefsir meselelerinde. (4) ve kanunlar tarafından kendisine tevdi olunan diğer vazifeler hakkında hakkı kazası vardır.

Belçikanın Şûrayı Devleti yoktur. İdarî ihtilâflar Belçikada mahkemei temyiz dairesi salâhiyetindedir.

İspanya'da Consejo Real Espagnol namile Fransa şurayı devlet modelinden alınmış bir teşekkül mevcuttur.

Felemenk şûrayı devleti de Fransa şûrayı devletine müşabihtir.

Skandinav memleketlerinde meclisi nüzzar şûrayı devlet vazifesini görmektedir.

Avusturyada şûrayı devlet namile bir teşekkül mevcut değildir. Fakat bunun yerine kaim olan imperatorluğun idarî mahkemeler divanı vardır.

Bavyera'da Şûrayı Devlet vardır. İstişarî ve kazaî salâhiyetlere maliktir. Bu salâhiyet oldukça vasidir.

Portekiz ve Brezilya Şûrayı Devletlerine gelince: bu devletlerdeki Şûrayı Devletin salâhiyeti daha çok vasidir. Bilhassa istişarî salâhiyeti şayanı zikirdir. Meselâ parlmentonun feshinde, hâkimlerin azlinda, affi hususî ve affi umumî de noktaı nazarları alınmak mecburiyeti vardır. Bu salâhiyetlerden mâda idarî ihtilâflarda da hakkı kazası vardır. Halbuki bu salâhiyet 1870 senesinde hususî bir mahkemeye tevdi edilmiştir. Portekiz'de şûrayı devlet azaları fahrîdirler.

Rusyaya gelince: 1810 senesinde tesis olunan imperetorluk meclisi 1812 senesindeki tadilât üzerine garp devletleri şûrayı devletlerine müşabihtir bir şekil almıştır. Salâhiyeti istisariye ve kazaiyesi vardır. Fakat kazai salâhiyetini idarî bir mahkeme sıfatından ziyade adliye divânî âlisi şeklinde istimal etmektedir.

Mahazâ son zamanlarda şûrayı devlet teşkilât ve salâhiyetleri meselelerinde bazı devletler bazı tadilât yapmışlardır.

Hukuk ve Hürriyetin istimalini temin eden garantiler

Tefriki kuvva:

1789 deklarasyonun 16 inci maddesi: Her hangi cemiyetteki insanların hukuku temin edilmemiş ve devlet kuvvetlerinin tefriki taayyün etmemiştir. O cemiyette teşkilât yoktur. 1848 teşkilâtı esasiye kanununda da: hürriyeti umumiye serbest bir hükümetin birinci şartıdır denilmektedir.

Kuvvetlerin tefriki prensipi: kuvvetlerin tefriki prensipi esas itibarile muhtelif devlet kuvvetlerinin idaresini ayrı ayrı uzuvlara tevdi etmek ve her bir uzvun istiklâlini temin etmekten ibarettir. Bu eski devirlerin tanımadığı ve bilmediği bir nazariye idi ve asrı devletler meyanında yalnız İngiltere bu usulü tatbik etmekte idi.

Fransada ise 1789 a kadar umumî hürriyetler için hiç bir teminat yok idi. Kuvvei icraiye ve kuvvei teşriye kıralda toplanmış idi. Kıralın kuvvet ve kudretine karşı müvazeneyi temin edecek hiç bir şey yok idi. Parlmento bu müvazeneyi temin etmekten çok uzak idi.

Şu halde icraî ve teşriî kuvvetler aynı elde idi. idarenin ve adliyenin salâhiyetleri birbirinden tefrik edilmemiş idi. Filvaki teşriî kuvvetin kendi dairei salâhiyetinde nisbeten biraz istiklâli var idi ise de kıralın her türlü ihtilâfları hal hususundaki salâhiyeti kuvvetlerin birbirine tecavüzünü intaç ediyor idi. Diğer taraftan adliye kuvveti hükümet mememurlarını kendi mahkemelerine davet etmekle de filen

tecavüzlerde bulunur idi. Kuvvetlerin tefrikinin tetkikinde evvelâ nazarı dikkate alınacak nokta teşriî ve icraî kuvvetlerin birbirinden tefriki meselesidir. Yani kanun yapacak ve kanunu icra edecek kuvvetleri birbirinden tefrik etmek lâzımdır. İcra işi ister hükümet yani idare ister adliye tasarruflarda yapılınsın. Şu halde ikinci defada adliye kuvvetinden sâdir olan kararları tetkik ve kontrol etmek salâhiyetini ancak bazı istisnâî meselelerde haiz olan teşriî kuvveti adliye kuvvetinden tefrik etmek lâzımdır. Zira teşriî kuvvet adliyeden sâdir olan kararları tetkik ve kontrol etmek salâhiyetine malik olmadığı gibi adliye kuvvetinde kanun yapmamak suretile teşriî kuvvetin taknin ettiği kanunları tetkik etmek salâhiyetini haiz değildir.

Kuvvetleri tefrik prensipinde ikinci bir noktai nazarda hükümet veya idare ile adliyeyi birbirinden tefrik etmek meselesidir.

Otorite administratif ile otorite jüdisiyerin tefriki İdare otoritesi adliye otoritesinin muâmele ve salâhiyetlerine tecavüz edemez. Aksi taktirde muayyen olan kanuni vazifesini tecavüz etmiş olur. Devlet teşkilâtı esâsiyyesinin tefrik ettiği kazai selahiyetler, tebdil edilmediği gibi fertler de tabiî hakimlerinin kazai salâhiyetleri dairelerinden uzaklaştırılmaz. Şu halde idare otoritesinin, adliye otoritesinin salâhiyetine, tecavüz ve müdahalesi memnudur. Diğer taraftanda adliye otoritesinin hükümet veya idare otoritesinin muâmele ve salâhiyetlerinde ister muamelâtı ifâ veya ister muâmelâtı kontrol etmek suretile tecavüz ve müdahalesi de mennedilmiştir. Bu husustaki kanun fıkrası şöyledir: adliye umuru mua-

.....

melâtı idare umuru muamelâtından tamamile farklı ve ayrıdır. Hakimler idare umur heyetinin muamelâtına müdahale ettikleri taktirde vazifei memuriyetlerini sui istimal etmiş olurlar. Adliye mahkemeleri idarî tasarrufları her hangi şekil ve surette olursa olsun muhakeme etmekten menedilmişlerdir.

Binaenaleyh hulâsa olarak denilebilirki: adlî olan her şey muhakimi adliyenin salâhiyeti dahilindedir. İdarî olan şey de idarî mahkemelerin salâhiyeti dahilindedir, idare tarafından ittihaz olunan her tasarrufun tetkiki idare muhakimine aittir.

İdare ile şahsı salis arasında hukuki bir meseleden hak ve vecibeler ihtilafının halli idareye aittir, «İmtiyaz meselesi» idarî kazanın ihdas ve teşkili kuvvetlerin tefriki prensipinin tabîî neticesindedir. Adlî otorite ve idarî otorite kendi selâhiyetleri dahilinde olmayan mesâili derhal resen kendileri reddetmek mecburiyetindedirler. Eğer salâhiyettar olmadıklarına karar vermiyecek olurlar ise salâhiyettar olmadıkları bir meseleye karar vermiş olmalarından dolayı bu kararları mâfevk idare veya mâfevk mahkeme tarafından iptal edilirler. Mâfevk mahkeme idare için şurayı devlet ve adliye için temyiz mahkemesidir.

Fakat adlî otorite selâhiyeti dahilinde olmayan idarî bir meseleye vaziyet etmiş ise bu taktirde idarî otorite meseleyi mâfevk bir teşekkülün tetkikine vaz'ını talep etmek suretile muvakkaten adliyenin faaliyetini sekteye uğratar. Bu teşekkül hem adliyenin ve hemde idarenin fevkindedir ki buda ihtilâf mahkemesidir. Encümeni ihtilâf adliye otoritesinin tecavüz ve müdahalesine mani olmak için idare otoritesinin bir silâhıdır. Bu kaziyenin aksi tasavvur edildiği takdirde yani

adliyenin selâhiyeti dahilinde bulunan bir meseleye idare vaziyet etmiş ise adliye otoritesi meseleyi idarenin elinden almak için ne yapabilecektir. Şurayı devlete müracaat edebilir, fakat bu teşekkül de idaridir. Şu halde adliyenin bu şekilde müracaat edeceği bir teşekkül yoktur.

Mahaza adliye otoritesinin bir ihtilâftan dolayı ihtilâf mahkemesine müracaat etmeğe şeklen selâhiyeti yok isede bu noksan başka bir suretle telâfi edilmektedir. Tarafeynden biri adliye otoritesine müracaat ettiği taktirde adliye meseleye vaziyet eder, ve meseleyi intaç etmekle mükelleftir. Bu taktirde idare otoritesi hadisenin adliye tarafından vaziyet edilmesi üzerine meseleyi kendi selâhiyeti haricinde görür ve meselenin intacını adliyeye terk eder. Ve yahutta kendini selâhiyetar görerek adliyenin vaziyet etmesi üzerine ihtilâf mahkemesine müracaat eder, işte bu taktirde adliye otoritesinede mahkemei ihtilâfa müracaat hakkı verilmiş olsaydı netice yine aynı şekilde tecelli edecek idi.

Adliye otoritesi :

Adliye kuvveti kanunun tanıdığı hürriyetlere, hak ve vecibelere hürmet ve itaati temin ettirmekle mükelleftir.

Bu hususu iki suretle ifâ etmektedir. (1) fertler arasındaki hak ve vecibeler ihtilâflarını halletmekle (2) ve yahutta kanun ile temin edilen hürriyetlere karşı irtikâp olunan cinayet cünha ve kabahatleri tecrim etmektedir.

Adliye kuvvetinin kendine has bir içtihadı vardır. Yani kanun hükümlerini her hangi bir şekilde tefsik etmek salâhiyetindedir.

Adliye kuvvetinin prensipleri kuvvei adliyenin prensipleri şunlardır:

1. — Bir hakim resen ittihazı karar edemez. Kendisinden karar vermesi talep edilmelidir. Şayet böyle bir talep karşısında kalmaz ise muhakeme edemez ve hüküm veremez.

2. — Hüküm vermesi talep edildiği taktirde de hakim muhakkak hüküm vermek mecburiyetindedir. Talep edilen hüküm verilmesi ne kadar müşkül olursa olsun muhakkak karar verecektir. İhkakı haktan imtina edemez. Hatta mevzuatı kanuniye bu hususta sakit ve yahutta vazıh olmamış olsa bile.

3. — Hakimın vaziyet ettiği mesele muhakkak bir ihtilâf olmalıdır. Meselâ ihtilâf mevcut değil iken muayyen bir mesele hakkında istişare edilemez.

4. — Hakimın tatbik edeceği ahkâmı kanuniyeyi evvelden ihsas etmesi memnudur. Meselâ kendisine getirilecek aynı şerait dahilindeki mesail ve ihtilâfatı aynı şekilde aynı ahkâmı kanuniyeyi tatbik ederekten halledeceğini söylemekten menedilmiştir. İhtilâfat iki kısımdır. Birinci kısım hukuku hususiye ihtilâfları ve kanunu ceza ahkâmına karşı irtikâp olunan ceraini. İkinci kısım ise hukuku âmme ihtilâflarıdır. (İdarî ihtilâf.)

Şu halde iki nevi kaza vardır. Birincisi medeni ve cezai kaza (adliye otoritesinn selâhiyeti dahilindedir). İkincisi ise İdarî kazadır.

Kazai İdarî:

İdare otoritesi icrai kuvvet ve kudretinin ifası esnasında, emir ve nehyetmek hususundaki selâhiyetini istimal ederken bir takım menfaatlar ve haklar ile çarpışabilir. Bu menfaatlar alelâde ve ehemmiyetsiz olan menfaatlardan ise idare edilenin doğrudan doğruya karar veren makama ve yahut silsilei me-

ratip mucibince bir derece daha mafevkine lutfu mülâyimetle karar ittihaz etmesi ve yahut kararını tashih etmesini ricadan başka bir müracaat tariki şekli yoktur. (Kararı ittihaz edenin lutfu keremine müracaat.)

Fakat böyle olmayıpta kanunun yanlış tefsiri ve yahut yanlış tatbikinden ve yahut kanunun gerek esasına ve gerek şekline mugayeretten dolayı bazı haklara tecavüz vaki ise hakların tevziinde bir ihtilâf var demektir. Bu bir idari ihtilâftır, ve bir davai idari ile halledilecektir.

İdarî ihtilâflara karar verecek salâhiyettar hakimın tayini meselesinde muhtelif sistemler mevcuttur. (1) İdarî ihtilâflar adliye mahkemeleri tarafından rüyet olunur. (2) idari ihtilâflar ihtilâfa sebebiyet veren idarenin kendisi tarafından rüyet olunabilir. Zira hukuku hususiye hukuku âmmede mündemiçtir. (3) Nihayet üçüncü bir sistem daha vardırki o da idari ihtilâflar idari mahakim tarafından rüyet olunur ki buda idari ihtilâflar için idari kaza nazariyesidir.

Fransız sistemi: Fransa'da elyövm tatbik edilen sistem üç fikre ve üç esasa iptina etmektedir.

1. — Tefriki kuvva nazariyesi icabı olarak idari davaları rüyete adliye mahkemeleri salâhiyettar değillerdir.

2. — Bu gibi ihtilâfları ve davaları rüyet etmek üzere idarenin kendi sinesinde hususî bir kaza makamı tesis edilmiştir: Kazai idari mahkemeleri.

3. — Adliye otoritesinin tecavüzlerine karşı idareye bir silah temin edilmiştir. Encümeni ihtilâf, yahut ihtilâf mahkemeleri.

Tarihçe :

İhtilalden evvel bazı hususat hakkında hususi kaza ve hususî mahkemeler varidi. (Meselâ gümrük maliye orman işleri). Bu mesail bazan idarî kaza ve bazan da adlî kaza ile halledilirler idi, ve bu makamların bazısı parlmentoya dahil ve bazısı müstakil ediler. 18inci asırda daimî olarak tayin edilen entandanlar kralın otoritesi altında olmak üzere ve aynı zamanda idare edici ve aynı zamanda hakim idiler. Nihayet vasi salâhiyete malik olan bu entandanlar bütün idareyi ellerine almakla beraber idarî ihtilâflarında hakimi vaziyetine geçmişlerdir.

Kral meclisi: kral meclisinin bazı mesailde ilk ve son derecede olmak üzere idarî ve kazai selâhiyetleri var idi.

Siyasi meseleler ve menfaatlar mevzuu bahs oldukda nakli dava suretile idare otoritesi mahakimi adliyenin salâhiyetine tecavüz etmekte idi. Bazanda parlmento idare otoritesinin selâhiyetine tecavüz eder idi. Bu suretle adliye otoritesi, idarî ihtilâfları rüyet edemez ve yalnız idare, idarî ihtilâfları rüyet ve mahakeme eder idi.

İhtilâli kebir zamanında hukuku beşer beyannamesi ile kuvvetlerin tefrik prensipi vazedildiğinden adliye otoritesinin idare otoritesi vazife ve selâhiyetlerine tecavüz meselesi bitabi mevzuu bahs olamaz idi.

İdarî ihtilâf ve davalar ancak idare otoritesi tarafından rüyet ve mahakeme edilir idi. Adliye otoritesi idarî ihtilâfları rüyetten sureti kat'iyede menedilmiş idi. İdarî ihtilâfların hakimi yalnız idare idi.

.....

Vergi ve nafia hizmetleri davaları vilayet direktuvarları tarafından rüyet ve hallolunur. Devlet borcu gibi mühim idarî davalarda doğrudan doğruya hükümeti merkeziye tarafından hal ve fasledilir idi.

Vaz olunan tefriki kuvva nazariyesi bütün kuvvetile adliye otoritesinin tecavüzlerine mani olmakta idi.

Nihayet 8 senesi kanunu ile ikinci bir fikir ortaya atıldı. İdari kaza tesisi. Bunun üzerine Şurayı Devlet ve vilayet idare hey'etleri kazai idariye malik uzuvlar olmak üzere tesis edilmişlerdir.

Şu halde adliye otoritesinin idarî ihtilâflar hususunda kat'î bir ademi selâhiyeti teeyüt etmiş. İdarî ihtilâf ve davalar için idari kazalar tesis edilmiş. Adliye otoritesinin müdahalesini sureti katiyede men için idare otoritesini de encümeni ihtilâf silah olarak verilmiştir.

İşte üç prensip bunlardır.

Bu üç prensip vazedilmekle beraber tekemmül etmemiş bir nokta kalıyor idi ki oda idarî kazaya adli kazada olduğu gibi eşkali mahsusa temin etmekte. Bu mesele de yavaş yavaş temin edildi. Nitekim mürafaâ ve müdafaa, bunların zaptı tesbiti, müddei umumun ihtası ve usulu mahakemenin taknini meselesi elyevm halledilmiş ve kazai idarî de bugün olduğu gibi hali mükemmeliyete isal olunmuştur.

Şu halde bugün adli mahkemeler gibi tekemmül etmiş idarî mahkemeler mevcuttur.

Kazai idarî ile kazai adli yani İdarî mahkemeler ile adli mahkemeler arasındaki şekil itibarile mevcut farklar şunlardır.

1. — İdarî mahkemeler azalarının temininde fark vardır. Nitekim i-darî mahkemelere aza temin etmek için kanun bu hususta bu mahkemeler azalarına daha fazla garantiler te-

min etmiştir. Ezcümle idarî mahkemeler azaları aynı zamanda vilayet idare hey'etleri azalarındadır.

2. — Layenazil olmak meselesinde bir fark vardır. İdare mahkemeleri azalan adliye mahkemeleri azaları gibi lâyenazil değildirlir.

3. — İdare mahkemeleri azaları hâkim olmakla beraber aynı zamanda devlet idaresi ile de meşgullerdir. (Vilâyet idare hey'etleri azaları gibi).

İdarî kazanın ihtisasındaki sebepler :

Adliye otoritesi ile bir çok müşabehet noktaları olan idarî kazanın lağvında ne mahzur olabileceği daha doğrusu ihkaki hak için adliye otoritesi var iken idarî kazanın ihtasına ne lüzüm olduğu varidi hatır olabilir.

Adliye otoritesinin vazifesi: adliye otoritesi aynı keyfiyetten olan hak ve menfaatları ölçmektedir diyorlar. Halbuki bu hak ve bu menfaatlar hukuku hususiyededir. Talibi hak olanlar aynı şerait ve aynı evsaf dahilinde adliye otoritesine müracaat ederler. Diğer taraftan;

İdarî kazanın vazifesi ise:

1. — İdarî kazanın vazifesi büsbütün başkadır, idari kazanın muhatapları bir taraftan saltai âmme diğer taraftan efrattır. Kazai idarî aynı keyfiyetten olan hak ve menfaatları mahkeme etmemektedir. Binaenaleyh icrai adalet hususundaki fark olması adliye otoritesinin başka olarak kazai idarî'nin mevcudiyetini hakli göstermektedir.

2. — İdare etmeği bilen ve idare etmekten anlayan hakimler lazımdır.

İdarî ihtilâfların rüyeti adliye otoritesine tevdi edilmiş olsaydı adliye otoritesinin ya idarenin icraatına fazla müdahalesinden ve yahut adliye otoritesinin idareye ait hususatta vereceği kararlardaki tereddüdünden efrat hukukunun az veya çok müteessir olacağından korkulmaktadır. Bu itibar ile idarî kazanın idare etmeği bilen ve idarede pek çok pratiği olan ayrıca hakimleri bulunması lazımdır.

3. — Bazı mesailde idari kaza adliye kazasından daha serbest hareket etmektedir. Adliye ve idare otoritelerinden her ikisinin salâhiyettar oldukları aynı meseleler vardır. Bu mes'elelerde idare otoritesi efrada karşı adliye otoritesinden daha az şiddetli hareket etmektedir. Meselâ sokakların istikameti ihtilâflarında adliye otoritesinin şiddeti idare otoritesinin şiddetinden daha çok fazladır, inzibati meselelerinde ise idare otoritesinin şiddeti adliye otoritesinin şiddetinden daha fazladır. İdare otoritesi hürriyeti umumiyeyi daha kıskançlıkla müdafaa etmektedir.

İdare otoritesinin bazan müşfik olan hareket tarzı bazı meselelerde pek şiddetli olmaktadır. Meselâ saltai âmme hukukuna taalluk eden mesailde olduğu gibi. Sonra askerî ve idarî urfiye mntıklarından nefi ve tebit hususundaki Şurayı Devlet kararları ne kadar şiddetlidir. Halbuki aynı mesail hakkında mahkemei temyizitin ittihaz ettiği kararlar bunların yanında ne kadar daha az şiddetlidir.

İttihaz olunacak kararlar karar verenlerin telekki ve zihniyetile değışe bildiği için gerek adliye ve gerek idare otoritelerinin ayrı mahkemeleri ve ayrı hakimleri olmaları lâzımdır.

(Devamı var)

Mülkiye mektebi idare hocası

İbrahim Âli

.....

Türk inkilâbının en mühim
Kanunu[*]

1 Eylül 1930

— 4 —

Şehir ve kasabalarımızın, Genç Cümhuriyetimize Lâyık bir şekilde terakki ve inkişafında en mühim bir amil vazifesini görecek olan yeni belediye kanunile, belediyelerimize tahmil edilen Mecburî ve ihtiyarî işleri geçen nüshada tetkik etmiştik.

Bu vazifelere mukabil belediyelerimiz için bir çok hukuk ve selâhiyetler tanınmıştır ki onlarla birlikte belediye teşkilât ve intihabatını bu sayıda tetkik edeceğiz: bahusus intihap devresi olan 1 Eylül 930 yaklaşmış ve intihap işleri için hazırlıklar başlamıştır. Hukuku esasiye mutahasssılarının (reyiâm-Suffrage üniversal) dedikleri şekli hukukî kadınlarımızında erkeklerle müsavi derecede hakkı reye malik olmaları ile temin edilmiştir. Binaenaleyh, bu intihapta belediyelerimize mühim hizmetler teveccüh etmektedir.

*

* *

Belediyelerin hakları: - Eski usul hukukumuzda: Nimet külfet mukabilidir, derlerdi, belediyelere bir vazife tahmil e-

* Baş tarafı İdare mecmuasının 27 inci sayısındadır.

dince, onun mukabilinde bir de hak ve selâhiyet vermek zarurî bir neticeyi hukukiyledir. Bunun için vazii kanun, 19 uncu madde ile bu hakları ve selâhiyetleri tesbit etmiş ve hatta bunlara ilâveten, mahallî, İçtimaî en mühim teşekküllerden olduğu için, belediyelerimize bir takım imtiyazlar tanıtmıştır.

Maddenin birinci fıkrasile: belediyelere kanunen tahmil edilen vezaiî evvel emirde ifası tasrih edilmiş ve bundan sonra, belde sakinlerinin Müşterek ve medenî her türlü ihtiyaçlarının temini için teşebbüs atarında, belediyeler serbest bırakılmıştır.

İkinci fıkrasında kanunî selâhiyetlere müsteniden emirler vermek, belediye yasakları koymak ve infaz etmek ve icabında cezalandırmak hakkı kabul olunmuştur. Üçüncü fıkra ilede belediye vergi ve resimlerini tarh ve tahsili emval kanununa tevfikân tahsil eylemek selâhiyeti ifade olunmuştur. Bu üç fıkra encümenlerden ve meclis hey'eti umumiy esinde, hükümetin teklifi veçhile aynen çıkmıştır.

Dördüncü fıkranın ilk kısmına nazaran: Su, Elektrik, tramvay tesisatı ve işletmesi hakkı, sevahili mütecevire nakliyat işi belediyelere bir hak olarak tanınmıştır. Yalnız bu hak, bu işlerin belediyeler tarafından doğrudan doğruya ifa edilmesi şartına muallaktır. Belediyeler bu işleri kendileri yaparlarsa bilâ müddet işletebilirler. Fakat tesis ve işletme için başkasına verecek olurlarsa, bu müddet 40 sene ile tahdit edilmiştir.

Evvelce, belediyeler, böyle bir iş için, kendileri de imtiyaz almağa mecbur edilir. Halbuki şimdi bu imtiyazı bir hak olarak belediyeler bidayeten ve bilâ müddet haiz ve 40 sene müddetle dahi başkasına vermeğe selâhiyettardrlar.

Yalnız bu imtiyazların sif fennî hususâtının Nafiaca tetkiki lâzım olduğu gibi, belediyelerde, bu gibi imtiyazlarda devletçe ittihaz edilmiş şeraiti aramak zaruretindedirler.

İdarei umumiyei vilâyat kanununun halen ahkâmı mer' i bulunan idarei hususiyei vilâyat kısmından 78 inci Madde hükmüne nazaran: kuvvei muharrekesi sukutu meyah ile temin olunan işlere ait bilumum imtiyazların devletçe verilmesi icap etmekte isede yeni belediye kanunu ondan muahher olduğundan kuvvei muharrekesi ne olursa olsun alelûmum bu gibi imtiyazların müddeti kırk seneyi geçmemek üzere belediyeler tarafından verilebilmesi, yahut bilâ müddet belediyelerce işletilebilmesi esasını kabul etmek zaruridir.

Yeni belediye kanunu layihasında hükümet teklifinde imtiyazlar için yalnız belediyelerin hakkı ruchanı haiz olduğu teklif edilmişti. Dahiliye encümeni, imtiyazı, hak olarak belediyeler için tanınmış fakat fennî akşamının Nafiaca malî akşamının dâhiliyece tetkiki esas tutmuştu. Muhtelit encümen bunları tay etmiş, şeraiti devletçe müttehaz kaidelere uygun olsun denmiştir. Binaenaleyh dördüncü fıkranın birinci kısmı bu tadil veçhile ikinci kısmı aynen kabul edilmiştir. İkinci kısımda : teşnithane kelimesinin manasını Ziya Gevher bey (Çanakkale) sormuş, mazbata muharrırı ölmüş hayvan lâşelerini alup tahlil etmek ve mustahsalatından sanayide istifade eylemektir demiştir.

*

**

Beşinci Fıkra: inhisar hükmünde olmamak üzere vesaiti nakliye işletmesine ruhsat ve saire hakkındadır. Kelime tashihlerde kabul edilmiştir.

Altıncı Fıkra : Bu fıkrada oldukça mühimdir. Belediye vazifelerinin ifası için, belediye hududu haricinde de menkul ve gayri menkul mallara tasarruf edebilecek ve şahsı hükmî sıfatile icar, ikraz ve mümasili her nevi akitler ve teahhütler

icrasına selâhiyettar olacaktır. Bu fıkra hemen aynen kabul olunmuştur.

Yedinci Fıkra : Daha mühimdir. Buna göre : Belediyenin belediye vezaifini ifa için tahsis ettiği binalar, bahçeler, Emlâk vergisinden müstesnadır.

Fıkranın İkinci kısmı: Belediye vergi ve resimlerinin haciz olunamaması hakkındadır. Bu kısım Hükümet teklifinde yoktu. Dahiliye Encümeni de böyle bir hüküm koymamıştır. Muhtelit Encümen bu kısmı ilâve etti. Fakat Meclis heyeti umumiyesinde epeyce münakaşayı mucip oldu.

Balikesir Meb'usu Hayrettin bey : Fıkranın tarzı tahririne nazaran belediye vergi ve resimleri haciz olunamayınca belediyenin umumî hizmetlerine tahsis edilen alât ve levazım ve meselâ itfaiye ve etüv makineleri haciz olunabilir manası çıktığını, halbuki bu vazifelerin zaruri olduğunu, binaenaleyh Fıkranın belediye hidematı umumiyesine mahsus alât, Emval ve Eşya ile belediye vergi ve resimlerinin yüzde yirmi beşinden fazlası haciz olunmaz şeklinde ifadesini teklif etti.

Mazbata muharriri Aptülmuttalip Bey: Yeni icra ve iflâs Kanununa göre bu fıkranın tesbit edildiğini, mahaza heyeti umumiyece tensip buyurulacak şekilde yazılabileceğini dermeyan etti. Bundan sonra fıkra Dahiliye Vekili Beyefendinin teklifi üzerine encümene verilmişti.

Encümen: Fıkrayı (belediye vergi ve resimleri ile hidematı ammeye muhtas ve akar olmayan emval ve eşyası üzerine haciz konulmamak) şeklinde Meclise arzetti. Fıkrada belediye hidematı ammesine muhtas alâtın haciz olunmaması tesbit edilmiş ise de belediye vergi ve resimlerinden bir kısmını haczine cevaz verecek bir hüküm bulunmadığından dolayı hiç olmazsa bütçe yüzde onunun düyun karşılığı olarak bütçeye vaz'ı zarureti Denizli Meb'usu Mazhar Müfit Bey

.....

tarafından teklif edilmiş ise de mazbata muharriri Devlet vergi ve resimlerinin haczolunmaması esasına tebaan belediye vergi ve resimlerinin de haczolunması kabul edilmiş olduğunu ve bütçeye düyun karşılığı olarak konacak kısmın bu fıkra ile alâkası olmadığını söyledi. 117 inci maddenin 11 inci fıkrası bu meseleyi hallettiğinden takrir ret ve fıkra Encümenin ikinci tesbiti veçhile kabul olundu.

Sekicinci fıkra kelime tashihlerde hemen aynen kabul olunmuştur.

*

* *

Yirminci madde: Bu madde, belediye meclislerinin müddeti ve intihabı hakkındadır. Hükümet teklifin de: Doğrudan doğruya arayı umumiye ile kaydı ve yüksek tahsili olanların iki reye sahip oldukları fıkrası vardı. Encümenler (Arayı umumiye) cümlesi ile iki rey meselesini tay etmişlerdir. Bu şekilde heyeti umumiyeden geçmiştir.

Bu maddeden intihap hakkı yalnız hemşehrilere ait gibi bir mana çıkması kabildir. Fakat, 23 üncü maddenin ikinci fıkrası hemşehri olsun olmasun, beldede altı ay ikâmet ettiğini bir vesika le isbat edenlere intihap hakkını bahsetmiştir. Binaenaleyh hemşehrilere diğerleri gibi altı ay ikamet kaydile mukayyettirler ve intihap hakkı yalnız hemşehrilere münhasır değildir.

21 inci madde—Meclis azasının mürettep adedi hakkındadır. Eski belediye kanununa göre belediye meclisleri Müstemiren Münakitdirler, bunun için aza adedi azdır. Yeni kanuna göre meclisler Müstemiren münakit olmadıklarından belediye meclisi âza adedi mürettebi asgari 12 den başlar.

Maddenin ilk fıkrasına göre üç bin nufusa kadar olan mahallerin hepsinde belediye bakı kalacak gibi bir mana anlaşılmalıdır. Bunun Aslı hükümet teklifinde iki bin den üç bine kadar olan denilmiştir.

Mecliste, nüfusu iki binden dun mahallerde belediye teşkilâtı olamayacağı başka bir madde ile tesbit edilmiştir. Bunu aşağıda tetkik edeceğiz.

Bu madde ile belediye şubeleri âza adedi hakkındaki 22 inci madde bazı tadillerle kabul olunmuştur.

*

* *

23 üncü madde — İntihap edebilmek şartlarını gösterir. Hükümet teklifinde ikinci fıkrâ: Hemşehri olmak şeklinde idi: Dahiliye Encümeni bunun yerine intihap başlamadan evvel en az altı aydanberi ikamet edenler demekle, intihap hakkını tevsi etmiştir. Meclis heyeti umumiyesinde altı ay ikametini ne gibi vesikalarla isbat edileceğini Tahir bey (Gireson) sormuş mazbata muharriri : Nüfus kütüğüne yazılmayanlar dahi rey verebileceklerdir vesaikde mahalle ilmühaberi, mahkemece bir muamelesi olmuşsa oradan alacağı vesika, her hangi bir daire amirinin orada memur bulunduğu dair vereceği hüviyet varakası, bundan daha iyi vesikamı olur demiştir.

Bu maddenin üçüncü Fıkrası yeni ve mühim bir esas koymakta ve mutlak olarak 18 yaşını bitirenler demekle kadınları dahi İntihap etmek hakkına iştirak ettirmektedir. Madde tadil veçhile kabul olunmuştur.

Yalnız bu maddenin ilk müzakeresinde: Kocaeli meb'usu Selâhattin Bey İcra İflâs kanununun bir maddesine nazaran borcunü ödemekten âciz olanları muvakkaten belediye

intihabatından menedilmesi lâzımgelceğini ve bu hükmün bu maddeye ilâvesini teklif etmiş; mazbata muharriri, burada daimî evsafın sayıldığını teklifteki vasfın muvakkat olduğunu söylemiş, Erzincan mebusu Aziz Bey de: intihap zamanlarında borcunu ödemiş olanlarla olmayanların mahkeme ve icra dairelerinden tahkiki ve tesbiti mümkün olamayacağını, borcunu ödememiş olanın intihap hakkına mani olması doğru olmadığını, icra ve iflâs kanunundaki o fıkranın bu madde ile tadil edilmiş olacağını dermeyeran eylemiştir. Bununla beraber Salâhattin Beyin teklifi ile madde encümene havale edilmiş isede maddenin ikinci müzakeresinde teklif mevzuubahs olmamıştır. Maddenin teklif veçhile te'cil edilmemiş olduğu anlaşılıyor.

*

* *

24 üncü madde intihap olunmak şartları hakkındadır. Dahiliye encümenince hemşeri olmak kaydı yerine altı ay ikamet şartı koymuş, o şekilde heyeti umumiyeye sevk edilmişti. Meclis Heyeti umumiyesinde: Trabzon meb'usu Abdullah B. intihap olunabilmek için konmuş olan Türkçe okur yazar kaydının kâfi olmadığını söylemiş, mazbata muharriri bu şartın umumî olduğunu ve tahsili olanların seçilmesinin halkın takdirine bırakıldığını söylemiş, madde aynen kabuledilmiştir. Bu maddenin de dördüncü fıkrasına göre yirmi beş yaşını ikmal etmiş olan her Türk diğer vasıfları haiz ise intihap olunmak hakkını haizdir. Binaenaleyh, Cümhuriyetin en mühim kanunu addettiğimiz bu kanunu ile Türk kadınları belediye işlerinde müntehip ve müntahap olmak hakkını kazanmışlardır.

.....

25 inci madde memurların belediye azası olmayacaklarına dairdir. Hükümet teklifi aynen kesbi kanuniyet etmiştir.

26 inci madde, meb'uslukla vilâyet daimî encümeni ve belediye azalığının birleşmeyeceği hakkındadır. Hükümet teklifi kelime tadilleri ile geçmiştir.

27 inci madde bir mecliste birleşmeyecek olanları gösterir hısımlık tabirâtı kanunu medenîden alınmıştır. Hükümet teklifinde baba oğul, kardeş ilâh. ... diye sayılmış dahiliye encümeni de aynen kabul etmişti. Muhtelit encümen kanunu medenideki tabirâtı kabul etmiş heyeti umumiyeden o suretle geçmiştir.

(Devamı var)

K. Naci

Mahalli İşler

Portekiz ve Holanda Vilâyet Hususî İdareleri [*]

— 10 —

İspanya vilâyet idarelerinden sonra, kısaca Portekizden de bahsetmek, mevzuumuzun bütün cihan vilâyet idareleri olduğuna nazaran, faideli görülmüştür.

Portekiz vilâyet teşkilâtının esası 1814 ten başlar. 16 Mayıs 1832 tarihli ve 32 numaralı bir irade ile de idare teşkilâtında bazı tadiller yapılmıştır. Aynı irade umumî idare sistemini tesbit etmekle beraber, mahallî idare vezaifini de tayin ve tefrik etmişti. Fakat, asıl mahallî delegasyon 1836 tarihli bir irade ile teşekkül etmiştir. Bu iki irade ile teşekkül eden makamlar ve meclisler bazı tadillerle halen mevcuttur.

*Baş tarafı İdare mecmuasının 26 ıncı nüshasındadır.

.....

Bunlara nazaran: İdare taksimatı (Districto) (Concelho) ve (Freguezia) namile üçe ayrılmıştır. Mıntaka diyebileceğimiz birinci ve en yüksek idare taksimatının başında İspanyolların da verdiği isme yakın (Governedor Civil) vali mülkî vardır. Sancak diyebileceğimiz ikinci kısmın başında (Administrador) mutasarrıf vardır. Kaymakam mukabili olarak (Regedor) bulunuyor.

*

**

Bu teşkilât muhtelif tarihlerde az çok tadil görmüş ve nihayet 1910 da Cümhuriyet tesis edince 21 Ağustos 1911 tarihli kanunu esasinin 85 inci maddesi mucibince: Mahallî idare teşkilâtı yeniden ıslah edilmiştir. Kanunu esasinin vazettiği formüle göre, kuvvei icraiye bilâlüzum idarei mahalliyeye müdahale edemez. Mahallî idareye ait mahallerince ittihaz olunacak mukarrerat, ancak, kanuna ve nizamata muhalefetinden dolayı mahkemelerce tadil veya ilga edilebilir. Mahallî mintakalar kanun ile muayyen esas dahilinde karar ittihaz ve icra edebilir. Kanun ile muayyen şerait altında (Referdum) yapabilir. Mahallî idarede ekalliyetler temsil edilir. Mahallî idareler kanun ile muayyen malî muhtariyeti haizdir.

Bu esaslar umumî harbe kadar devam etmiş olup bazı tadillerde halen mer'î olmakta berdevam bulunmaktadır.

*

**

Holandada Mahallî İdare

Şekil ve salâhiyeti itibarile Fransız usulüne yakın olanlardan birisi de Holanda mahallî idaresidir.

Holanda mahallî idareleri ötedenberi muhtariyeti haiz olmakla beraber, en esaslı teşkilâtı 1850 tarihli vilâyetler idaresi kanunu ile başlar.

Bu kanuna göre Holanda on bir vilâyete ayrılmıştır. Bu vilâyetlerin hududu, İdarî veya İktisadî esbaba binaen çizilmiş olmayup tarihî esaslar dahilinde maziden kalma bir yadigâr halinde muhafaza edilmektedir. Bu hudutlar, ancak, kanun ile tadil edilebilir. Vali makamında, Kraliyet Komiseri (Cummissaris) bulunur. Komiser Hükümdar tarafından naspolunur.

Vilâyette Hükümetin mümessili ve mahallî Hükümetle Vilâyet meclisi ve daimî encümenin reisidir. Vali vilâyette Hükümdarın emirlerini infaz ve mahallî Hükümet mesaisini kontrol ve mahallî işlerde icra salâhiyetini istimal eder.

*

* *

Vilâyet Meclisi : — Bunun ismi (Provinciale Staten) dir. Müddeti hizmeti dört senedir. Yani dört sene için intihap olunur. Meclis azasının adedi, büyük vilâyetlerde meselâ Cenubî Holandada 82 ye kadar çıkar. Küçük vilâyetlerde ve meselâ (Drenthe) vilâyetinde 35 tir. Vilâyetler meclisleri senede iki defa adiyen içtima eder. İçtimaları açıktır.

.....

Daimî Encümen : — Vilâyet Meclisi kendi azası arasından bir daimî encümen (Gedeputeerde, Staten) intihap eder.

Daimî Encümen azası Drenthe Vilâyetinde 4 diğerlerinde 6 dır. Encümenler Komiserlerin riyasetinde toplanır. Encümenlerde Komiserlerin hakkı reyî vardır. Encümen, Vilâyetin muamelâtı cariyesini rüyet eder. Mahallî Hükümetin İcra Komitesi mahiyetindedir.

Komünlerin bazı işleri ve meselâ, varidat ve masraf bütçelerinin tasdiki ve istikrazlarının tasvibi daimî encümene aittir.

*

* *

İntihap Hakkı: — Mahallî idare intihaplarında kadın, erkek müsavi surette hakkı intihabı haizdir. Şu şartla ki :

- A. — Holanda tebaası olsun.
- B. — Yirmi beş yaşında bulunsun.
- C. — Bi seneden beri de Holandada ikamet etmekte berdevam kalsın.

Bu şeraiti haiz olan her Holandalı intihabatta rey verebilir. Bu şartlar birinci derecede müntahip olmak içindir.

Müntahap olmak için :

- A. — Yirmi beş yaşını geçmiş olmak.
- B. — Ahlakan mevkii içtimaisi sarsılmamış bulunmak.
- C. — Hükmen vatandaşlık hakkını kaybetmiş olma mak lâzımdır.

.....

İntihap Daireleri : — Mebus intihabatında muteber olan idare taksimatındaki dairelerin ayıdır.

*

* *

Vilâyet yollarının inşası ve hüsnü halde muhafazası ve diğer vilâyet işlerde bilhassa, sahil sedlerinin muhafazası ve mahallî işler hakkında, umumî Devlet kanunlarına ve nizamlarına muhalif olmamak üzere talimatnameler ihzarı mahallî teşekküllerin en mühim vazifeleri arasındadır. Talimatnameler Kralın tasvibile kesbi kat'iyet eder.

*

* *

Vilâyet Bütçeleri : — Vilâyet bütçelerini vilâyet meclisleri yapar. Vilâyetlerin kanun ile muayyen varidat ve gene kanun ile muayyen masrafları vardır. Varidat nisbeti yüzde üzerinden tenzil veya tezyit salâhiyeti vilâyet meclislerine verilmiş ve ancak tezyidin azamî miktarı tesbit olunmuştur. Meselâ, Devletin emlâk ve akar vergisine vilâyetlerce bir kesri munzam konabilir. Fakat bu hisse asıl verginin nısfını tecavüz edemez. Ebniyesiz yerler vergisi üzerine mevzu hisse nisbetini geçmemek üzere şahsî Devlet vergisine munzam bir hisse de buna müşabihtir. Bu şahsî vergiye yapılacak zamaim yüzde yirmiye kadar çıkarılmış olursa o vakit mülkiyet ve irat üzerinden alman Devlet vergisine de vilâyetler namına bir kesri munzam ilâvesine mesağde vardır. Bu vergiler müsavi nisbette ve muayyen bir hadde kadar tezyit olunabilir.

.....

Vergiler ve diğ er mahallî mükellefiyetler hakkındaki vilâyet meclisi kararları, Kralın tasdikile kesbi kat'iyet eder.

*

* *

Umumiyet itibarile Holanda mahallî idare usulünde Kral mahallî faaliyet ve mahallî idareler üzerine de gayet kuvvetli bir murakabe hakkına maliktir. Bu sal hiyetin bir kısmını Komiserlik vasitasıle ifa ettirir.

Bu meyanda, ziraî teftişat ve tedrisat hariç olmak üzere bütün okuma ve yazma işleri Maarif Nezaretinin kontrolü altındadır.

Aynı zamanda umumî hıfzussihha işlerde meşgul olmak üzere teşekkül eden (Sıhhiye Komitesi) reis ve azası ile k tiplerini Kraliyet Komiseri naspeder.

Yol işlerine gelince : Millî yollarda köprüler ve Holandaya has bir zaruret olan kanallar ve bunların kenarından geçen yollar, Hükümet b t cesinden inşa ve tamir olunur. Vilâyetler dahilindeki büyük şehir ve kasabaları birbirine bağlayan yollar, vilâyet b t cesinden yapılır. Holandaya mahsus bir şekil olmak üzere şahıslar ve hususî şirketler ve komitalar tarafından tamir ve idare olunan yollar da vardır. Bundan başka, vilâyet daimî encümeni makamına kaim icra Heyeti : Nahiyeler arasındaki yolların inşa ve tamirine nezaret ve murakabe hakkını haizdir.

*

* *

Keza Holandaya mahsus şekillerden birisi de : Elektrik ceyranlarının temin ve tevzii, kabili şurp sular celp ve tevzii vilâyet idarelerine ait vezâiftendir. Bu meyanda vilâyet bütçelerinde bilhassa sanayii nefise ve diğer sanayi mektepleri tahsisatı büyük bir yekûn teşkil euer.

*

* *

Emniyet ve Polis İşi : — İkiye ayrılmış ve bir kısmı mahallî teşekküllerin emrine verilmiştir. Bu memurlardan bazılarının tayinleri makamı Kıralı tarafından tasdik olunur.

İçtimaî muavenet vazifesi hususî cemiyet ve heyetlerin elindedir. Yalnız bu cemiyetlerin umumi kâtipleri Dahiliye Nazırı tarafından tayin edilir.

Holanda mahallî idareleri için yeni bir kanun lâyihası hazırlanmış isede evvelce mevcut umumî prensiplerin tebdili mevzuubahs olmamıştır. Yalnız mahallî teşekküller üzerinde vilâyet daimî encümeni makamına kaim icra komitesinin murakabe ve nezaret hakkı bazı kayıtlar ve şartlarla kısmen tahdit edilmek temayülü vardır.

(Devamı var)

K. Naci

İsviçre

Gıda maddeleri ve malzemesi ticaretine dair

(Ordonans)

23/ Şubat /1926

Evvelki nüshalarda İsviçrenin gıda maddeleri ve malzemesi ticareti hakkındaki 8 Kânunuevvel 1905 kanununu tercüme ve derçetmiştik.

Şimdiye kadar bu kanuna tevfikân yapılan nizamnameyi naklediyoruz. Nizamnamenin fihristini evvelki nüshalarımızda okuyan karilerimiz ehemmiyetini de ayrıca takdir edeceklerdir. Yeni hıfzıssıhha kanunumuza tevfikân çıkacak talimatnamelerimizin esası aşağı yukarı bu nizamname çerçevesi dahilinde olacağı şüphesizdir. Diğer bazı maddeler memleketimiz mahsulâtının vaziyeti düşünülerek tebeddülâta uğrayabilir. Fakat, bu tebeddülât teferruat mahiyetini haiz olmaktan uzaklaşmaz. Binaenaleyh, İsviçre gibi müterakki bir memleketin gıda maddeleri ve malzemesi hakkındaki nizamnamesini belediycilerimizin nazarı tetkikine arzetmekte her halde bir faide görüyoruz. 366 maddelik bir nizamnameyi sırası ile tercüme ve nakledeceğiz.

A — Umum ahkâm

Madde 1. — İşbu kanunun ahkâmı ticarete vazolunan gıda maddelerine ve malzemesine, alât ve edevatına ve imalinde kullanılan mahal ve tesisatına, bunları ellerinde bulunduranlara, ihzarına ve satışına tatbik olunur.

Madde 2. — Ticarete vaz'ından maksat gıda maddeleri ticaretine dair kanunun manasına göre gıda maddelerini satmak üzere istihsal etmek, imal etmek ve elinde bulundurmak ve arz etmek, bu maddeleri ithal etmek, satılığa çıkarmak ve satmak fiilleridir.

Madde 3. — Gıda maddeleri ve malzemesi işbu nizamnamenin ahkâmına ve gıda maddelerine dair İsviçre (Manuel) şeraitine mutabık olması lâzımdır.

Madde 4. — Gıda maddeleri muzır hiç bir maddeyi ihtiva etmemelidir.

Madde 5. — Halkı aldatmağa mahsus gıda maddelerinin taklidi (Meselâ sun î kahve taneleri veyahut sunî biber taneleri) memnudur.

Madde 6. — Gıda maddeleri tağşiş edilmemelidir. Ve her türlü evsafi haiz olarak verildiği vakit gayri safi bir maddeyi ihtiva etmemeli ve tamamen veya kısmen bozulmuş olmamalı ve evsafi mahsusası azalmış olmamalıdır.

Madde 7. — Gıda maddelerinin imalinde veyahut ihzarında ecnebi maddeler kullanmak memnu olduğu gibi sunî boyalar, muhafaza edecek maddeler, kokular koymak memnudur. Bu nizamnamenin sarahaten müsaade ettiği ahval müstesnadır.

Madde 8. — Gıda maddelerinin terkiyatında saklı tutulan veya sipesiyalite kullanmak memnu olduğu gibi gıda

.....

maddelerile doğrudan doğruya temasa gelecek malzemelerin, kapların temizlenmesinde ve muhafazasında kullanmak memnudur.

Madde 9. — Gıda maddeleri kendi cinslerine göre veyahut imallerinde kullanılan madde iptidaiyeye atfen tesmiye olunmalıdır. Bu hususî tesmiye şunlarda bulunmalıdır :

1. — Tekliflerde, reklâmlarda, paketlerde, nünunelerde ve faturalarda.

2. — Perakende satışlarda şişe ve paket üzerlerinde ve perakende mağazalarının gıda maddelerini ihtiva eden gözlerinin, kaplarının üzerinde bulunmalıdır. Bu kaideten şekli haricisinden müşterilerin şüphe edemeyecekleri gıdalar müstesnadır. (Yumurta, ekmeK, meyvalar, sebzeler v.s.) Bu nizamnamede sarahat olmadıkça, bütün gıda maddelerinin isimleri okunacak tarzda yazılacaktır.

Perakende ticarete fantazi isimler hususî isimlerden daha ziyade nazarı dikkati celbedecek tarzda ve yahut daha büyük yazı ile yazılmayacaktır. (228 inci maddenin 2 inci fıkrası müstesna). Yazılar o suretle olmalıdır ki fantazi isimler hususî isimler ile aynı zamanda ve o kadar iyi olarak görülebilmelidir.

Madde 10. — Gıda maddelerinin isimleri bunların tabiiyet ve menşeleri hakkında hiç bir yanlışlığa sebebiyet vermiyecektir.

Gıda maddelerinin terkipleri, vazları hakkındaki yazılar hakikate mutabık olmak lâzımgeldiği gibi her hangi bir suretle aldatılmağa meydan vermiyecektir. Aldanmağa sebebiyet verecek her hangi bir işaret, şekil, resim ve markaya tescil edilmiş olsun veya olmasın memnudur. (Meselâ margarin için inek resmi, sunî bal için âri veya kovan resmi, suni alkoller için yemiş resmi gibi) ilâh...

Madde 11. — Başkasını aldatabilecek surette bir gıda maddesinin mevridini başka surette göstermek ve birinin için de imal eden başkasının ismi veya markasını taşıyan ambalaj veyahut menşeyini gösterir şişe kullanmak memnudur.

Madde 12. — Gıda maddelerine mahsus kaplar içinde halka satılmak üzere muzır madde koymak memnudur.

(Şarap, bira, limonata veyahut maden suları şişelerinde)

Madde 13. — Sıhî makamlar gıda maddelerinin imal, ihzar ve istihsal ve satışında sarî hastalığa müptelâ kimselerin çalışmasını menedebilir.

Madde 14 . — Gıda maddelerinin imal,ihzarında ve istihsalinde ve satışında kullanılan kaplar, alât, edevat, makineler, ambalaj malzemesi v.s. temiz ve eyi bir halde olmalıdır. Bu maddelerin bulunduğu yerlerde hacim, aydınlık, hava ve hüsnü muhafaza noktaı nazarlarından şeraiti haiz olmak icap eder.. Sıhî makamlar bu yerlerin başka maksatlarda kullanılmasını ve meselâ oralarda yatılmasını ve sükna haline getirilmesini ve çamaşırhane yapılmasını meneder.

Madde 15. —Süt, yağ, ekmek, peynir v.s. gibi nazik gıda maddelerini bozulmasına sebebiyet verebilecek malların aynı mahalde bulunması memnudur.

Madde 16. — İşbu nizamnameye tevafuk etmeyen makine tesisat ve mahalleri sıhî makamlar muvakkaten veya kat'î surette menedebilir.

Madde 17. — Meşrubat mahalleri temiz bir halde bulundurulmalı ve bardakların yıkanmasına mahsus tesisatı haiz olmalıdır. Bu tesisat başka şeylerde kullanılamaz ve mümkün olduğu kadar suyun akmasını temin edecek surette yapılmalıdır.

Madde 18. — Nakliye müessesatı kendilerine taşınması tevdi olunan ambalâj sandıklarının üzerlerindeki yazıların muhteviyatına uygun olup olmadığından ve işbu nizamname-

.....

nin bu baptaki ahkâmından mes'ul değildirler. Mamafih, nakliye müessesatı satış muamelesini de deruhte edecek olursa o vakit nizamname ahkâmına tâbidir.

Madde 19. — Kanton kontrol memurları, kanton komün kimyagerleri, kanton gıda müfettişleri vazifelerinin hini icrasında ve lüzum gördükleri takdirde nakliye vesaitine tevdi olunmuş kontrola tâbi malları tetkik ve bu nizamname ahkâmına tevfikân muamele icra ederler.

Nakliye müesseseleri memurları yukarıda mezkûr memurlar tarafından talep vukuunda kontrola tâbi olupta naklettikleri veya edecekleri mallar hakkında malûmat vermeğe mecburdurlar.

Alâettin Cemil

Belediye Vazifeleri

Nisan nüshamızda yeni belediye kanunumuzun 60 madde ile izah ettiği belediye vazifelerine temas eden bazı Avrupa ahkâmını neşre başlamıştık. O nüshamızda sıhate taallûk eden kısımları yazdık. Şimdi de devam ederek sırası ile şunları yazacağız :Hastalık intişarına mani olacak tedbirler, sükna mahallerinin sıhhati, içilen suların temizliği, su menbaları, fazla vefiyat halinde alınan tedbirler, binaların sıhhat ve selâmet şartları, yeni inşaat eski inşaat hastalıklarına karşı hususî ahkâm ve beynelmilel sıhhî zabıta, deniz sıhhat servisi ve ahkâmı, bazı hususî sıhhat kanunları, tehlikeli ve muzır veyahut müziç sanayi ve fabrikalar ve bu gibi sınaî müessesatın tasnifi ve şartları, maden sularının himayesi, mezarlıklara ait ahkâm, tedfin ve ölülerin nakli, mezarlıklar, hususî mezarlar, klişeler içindeki mezarlar, hayvanlara ait sıhhî ahkâm v.s.

Hastalık intişarına mani olacak tedbirler:

İçilen Sular : — Menba sularının istimali hakkına dair gerek kanunu medenîde ve gerek 8 nisan 1898 kanununda ahkâm vardır. Kanunu medenînin (642) inci maddesinde şu kaidenin esası konmuştur :

Bir menbain sahibi bir köye lâzım olan sudan o köyün

.....

sakinlerini mahrum edecek surette badema menbadan istifade edemez.

Sıhhat kanunu da ayrıca suların himayesine müdahale ederek basitleştirilmiş bir takım usullerle menbaların komünler tarafından istimplâkini temin etmektedir»

A — Suların himayesi :

İçilen suların sevk ve isalesinde kullanılmakta olan her hangi bir malzemenin ihmal ve teseyyüp ile bozulmuşsa ve her hangi bir derecede tehirine sebep olanlar ile aynı suretle bu sulara sıhate muzir mevaddın girmesine sebep olanlar menfi cezası ile cezalandırılır. Bunları kasden yapanlar hakkında ceza kanununun (25 7) inci maddesindeki ahkâm tatbik olunur.

Bundan başka bir menba suyunun istimplâkine karar veren dekre aynı zamanda suyun himayesi için arazisinde istimplâkine lüzum olup olmadığına karar verir. İstimlâk edilen menba sularının bulunduğu arazinin main kısmında kuyu kazmak ve insan muzahrefatı atmak menedilmiştir.

Bir menba suyundan istifade etmek hakkı komüne suyun muhafazasına ait tedbirleri almak hakkını da verir. Fakat suyun mecrasını değiştirmek için boru ve saire koymak hakkını vermez.

Menba sularının istimplâki :

Komün arazisi dahilinde bulunan bir menba suyunu en basit bir şekilde istimplâk edebilir. Ancak bu suların saniyede iki litreyi tecavüz etmemesi lâzımdır. İstimlâkin ilk formalitesi bir kanun veya dekreye istinaden menafii umumiye-

.....

yi ilân etmektir. Menafii umumiye kararını departman sıhhat meclisinin reyî alındıktan sonra belediye meclisinin talebi üzerine vali verir. Tazminat köy yolları istimplâkinde merî usule tevfikân dört kişilik bir jüri tarafından takdir olunur. (28) Mayıs 1836 Kanunu madde 167).

Fazla vefiyat halinde fevkalâde tedbirler:

Komünde mütevali üç sene zarfında vefiyat faraza vasatı geçerse vali departman sıhhiye meclisini bir anket yapmağa mecburdur. Bu anketlerin neticesi olarak komünde zarurî bazı ıslahata teşebbüs etmek lüzumunu takdir eden vazii kanun şu tedbirleri âmirdir :

1. — Belediye meclisi bu ıslahatı yapmağa davet olunur,
2. —Eğer teklif neticesiz kalırsa departman sıhhiye meclisi yapılacak ıslahatın şeklini tayin eder,
3. — Eğer belediye meclisi ile departman sıhhiye meclisi arasında ihtilâf çıkarsa vali dosyayı dahiliye nezaretine gönderir.
4. — Eğer dahiliye nazırı lüzum görürse dosyayı âli sıhhiye meclisine verir, mecliste bir anket açar.
5. —Anketin neticesi komünde ilân olunur.
6. — Belediye meclisi yeniden ıslahatı yapmağa davet edilir.
- 7 — Eğer belediye meclisi bir ay içinde ıslahatı yapmağı tayin etmezse ve üç ay içinde de icraata başlamazsa Şûrayı Devlet reyile verilen bir dekre ile ıslahat resmen yaptırılır.
8. — Bunun masarifi komüne ancak bir kanun ile tahmil olunabilir.
9. — Meclisi Umumî departmanın masrafa iştirak nisbetini tayin eder.

Profesör Bertelmi bu şerait için eliyor ki Devlet Reisinin ilerde masarifi kabule karar verecek olan meclisini mebusanın kararını bilmezden evvel ıslahat yapılmasına karar vermesi gariptir. Bu 697 inci maddeyi hazırlayanlar çok iyi hıfzıssıhacıdırlar. Fakat tecrübesiz kanunşinas addedilebilirler.

Binalar :

Yeni binaların sıhhat ve selâmet kaidelerine tevfikân inşa olunmasını ve eski binalarda da bu kaidelere uygun ıslahat yapılmasını belediye kontrol eder.

Yeni binalar:

20,000 Nüfusu müteceviz şehirlerde hiç bir bina belediye reisinin müsaadesi olmaksızın inşa edilemez. İnşaat projesi şeraiti sıhhiyeye riayet edilmiş olduğunu göstermek üzere belediye reisine verilmek lâzımdır. Belediye reisi 20 gün zarfında cevap verir. Sükûtu muvafakat demektir. Reisin reddi halinde vali ruhsat verebilir.

Müsaade talebine riayet etmemek cünha cürmü ile cezalandırılmasını muciptir. Fakat yapılmış inşaat yıktırılmaz. Elverir ki kavaidi sıhhiyeye riayet edilmiş olsun.

Eski inşaat:

Bugün Fransada eski inşaat hakkında cari olan ahkâm (1902) kanunun 12 den 18 inci maddeye kadar olan maddeleridir. Bu kanun 13 Nisan 1850 kanununu tadil etmiştir. Eski kanunun mal sahiplerinden gayri kimseler tarafından

.....

işgal edilen binalara ait idi. Halbuki, yeni kanun bilâ istisna bütün binalara şamildir. Eski kanun belediye meclisleri hususî komisyonlar teşkiline salâhiyettar idiler. Bu komisyonlar gayri sıhhî evler hakkında belediyeye yaptıkları anketin neticesini bildirirlerdi. Belediye meclisine yapılacak ıslahata bu suretle vakıf olduktan sonra icrasına emir verirdi. Ve mal sahibi bu hükme riayet etmezse mahkemece (16) franktan (100) franka kadar ceza vermeğe mecbur tutulurdu.

Eğer cezayı takip eden senede ıslahat yapmamakta İsrar ederse tamirat masrafına ve hatta iki misline kadar cezayı naktî hükmolunabilir.

Bu usullerin ağırlığı, karışıklığı (1902) kanununun maddelerini doğurmuştur. Yeni kanun ile sıhhî komisyonlar ihtiyarî değil mecburidir. Tamirat ve gayri sıhhî evlerde ikametın menedilmesi badema bu komisyonlara aittir. Komisyon belediye reisi tarafından haberdar edilir. Aldâkadarlar çağrılarak dinlenilir. Eğer komisyonun kararı belediye reisinin teklifine mugayir ise departman sıhhiye meclisine havale olunur. Ve mesele tarafeyinin huzuru ile orada muhakeme edilir.

Belediye reisi kararı tebliğ eder. Bir ay zarfında karar vilâyet meclisinde temyiz olunabilir. Bu meclisin kararını ancak Şûrayı Devlet bozabilir. Fakat Şurayı Devlete vukubulan müracaat kararın icrasını talik edemez. Belediye reisinin tebliğine itiraz edilmediği ve icraat yapılmadığı takdirde cünha mahkemesi huzurile alâkadarlara tebligat yaparak icraat cebren yaptırılır. Belediye reisinin meskeni ikametden menetmesi valinin tasdikına mütevakkıftır ve ceza mahkemesinin kararile meskenin sakinleri cebren çıkartılır.

Alâettin Cemil
